

URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED
EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

PREGLED PRAKSE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Informacije o novim presudama i odlukama
Europskog suda za ljudska prava

SVIBANJ – KOLOVOZ 2020.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

KRLEŽIN GVOZD 17, ZAGREB
TEL: 01 6444 600, FAX: 01 6444 613

E-MAIL: ured@zastupnik-esljp.hr

WEB: uredzastupnika.gov.hr

Ovaj pregled prakse sadrži sažetke presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava prema odabiru Ureda zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava u relevantnom razdoblju.

Sve sažetke izradio je Ured zastupnika pred Europskim sudom za ljudska prava i oni ne predstavljaju službeni dokument Europskog suda za ljudska prava.

Izvorni tekstovi presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava na temelju kojih su izrađeni sažeci mogu se pronaći na stranicama Europskog suda za ljudska prava (www.echr.coe.int) putem tražilice HUDOC.

Na stranicama Ureda zastupnika (uredzastupnika.gov.hr) dostupni su prijevodi svih presuda i odluka protiv Republike Hrvatske.

SADRŽAJ

UVOD	4
PRAVO NA ŽIVOT	6
A i B protiv RUMUNJSKE	6
MAKUCHYAN I MINASYAN protiv AZERBAJDŽANA I MAĐARSKE.....	10
TERSHANA protiv ALBANIJE.....	15
PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE.....	19
FARZALIYEV protiv AZERBAJDŽANA	19
PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA	23
GHOUMID I DRUGI protiv FRANCUSKE	23
SLOBODA IZRAŽAVANJA	27
BALDASSI I DRUGI protiv FRANCUSKE	27
OOO FLAVUS I DRUGI protiv RUSIJE.....	30
ZABRANA DISKRIMINACIJE	35
POPOVIĆ I DRUGI protiv SRBIJE	35
POJEDINAČNI ZAHTJEVI.....	38
ALBERT I DRUGI protiv MAĐARSKE	38
ZABRANA KOLEKTIVNOG PROTJERIVANJA STRANACA	42
M.K. I DRUGI protiv POLJSKE	42
PRAVO NA ŽALBU U KAZNENIM PREDMETIMA.....	48
SAQUETTI IGLESIAS protiv ŠPANJOLSKE.....	48

UVOD

Izbor iz sudske prakse Europskog suda za ljudska prava (dalje ESLJP) u razdoblju od svibnja do kolovoza 2020. godine obuhvaća 11 presuda i odluka različite tematike. Kao i obično, Ured zastupnika odabrao je presude i odluke koje predstavljaju važan razvoj sudske prakse ESLJP-a kao i one čija je tematika aktualna u kontekstu pravnih i društvenih zbivanja s kojima se suočavaju hrvatski sudovi te druga državna i/ili javnopravna tijela.

Odabrana je jedna presuda velikog vijeća, **Albert i drugi protiv Mađarske**, koja se tiče pitanja zaštite prava dioničara u postupku zakonske reforme bankarskog sustava. U ovoj presudi, veliko vijeće je istaknulo da je potrebno napraviti razliku između prigovora dioničara zbog mjera koje utječu na njihova prava koja imaju kao dioničari i prigovora zbog mjera koje utječu na trgovačko društvo u kojima imaju dionice. Veliko vijeće je utvrdilo da su zahtjev ESLJP-u trebale podnijeti same banke, a ne njihovi dioničari koji u ovom slučaju nisu mogli tvrditi da su žrtve u smislu članka 34. Konvencije.

U predmetu **A. i B. protiv Rumunjske** vijeće ESLJP-a je utvrdilo da tužena država nije povrijedila članak 2. Konvencije jer je učinila sve što se od nje razumno moglo očekivati u pružanju odgovarajuće zaštite podnositeljima koji su bili svjedoci u korupcijskom predmetu. ESLJP je pohvalio napore rumunjskih vlasti koje su nastavile štiti podnositelje zahtjeva unatoč nedostatku suradnje i provokativnom ponašanju podnositelja, koji se opetovano nisu pridržavali zaštitnih protokola koji su se odnosili na njih kao zaštićene svjedoke.

Presuda vijeća **Makuchyan i Minasyan protiv Azerbajdžana i Mađarske** tiče se pozitivne obveze države temeljem članka 2. Konvencije da osigura izvršenje zatvorske kazne pojedinca osuđenog za etnički motivirana kaznena djela. Podnositelji zahtjeva bili su žrtva i srodnik žrtve osuđenog ubojice koji je nakon odsluženja dijela zatvorske kazne premješten u Azerbajdžan gdje je pomilovan i pušten na slobodu. ESLJP je presudio da je Azerbajdžan omogućio i dopustio da ubojica prođe nekažnjeno za zločine koje je počinio, što nije u skladu s pozitivnom obvezom država temeljem članka 2. da učinkovito odvraćaju od počinjenja kaznenih djela protiv života pojedinaca. U odnosu na Mađarsku, ESLJP je zaključio da su nadležna mađarska tijela postupala u dobroj vjeri i nisu povrijedila postupovne obveze iz članka 2. Konvencije.

Nadalje, u predmetu **Tërshana protiv Albanije** ESLJP je utvrdio povredu prava na život u procesnom smislu (čl. 2.) zbog propusta nacionalnih tijela da s posebnom pažnjom provedu temeljitu istragu napada kiselinom na podnositeljicu. ESLJP je naglasio da kada se napad dogodi u ozračju u kojem općenito postoji problem nasilja nad ženama, istraga ima još veću važnost, a istražna tijela trebala bi biti pažljivija u provođenju temeljite istrage kako bi se osigurala učinkovita provedba nacionalnih zakona kojima se štiti pravo na život. Načelom presumpcije nevinosti ESLJP se bavio u predmetu **Farzaliyev protiv Azerbajdžana**. Utvrdio je da je tužena država povrijedila to načelo jer je podnositelju zahtjeva u parničnom postupku određena obveza naknade štete prouzročene kaznenim djelom za koje podnositelj nikada nije osuđen.

Odlučujući je li oduzimanje državljanstva uzrokovalo povredu članka 8. Konvencije, ESLJP je u presudi **Ghoumid i drugi protiv Francuske** naglasio da terorizam predstavlja ozbiljnu prijetnju ljudskim pravima i stoga je odluka francuskih vlasti da nakon terorističkih napada 2015. pokažu veću strogost prema osobama osuđenima za kaznena djela terorizma, bila opravdana. Ta je odluka bila zakonita i nije imala nerazmjerne posljedice na privatni život podnositelja zahtjeva.

U dva predmeta ESLJP se bavio pitanjem slobode izražavanja. U predmetu **Baldassi i drugi protiv Francuske** ESLJP je presudio da kaznena osuda zbog poziva na bojkot izraelskih proizvoda nije bila nužna u demokratskom društvu. Naime, osuđujuća presuda podnositelja zahtjeva nije bila obrazložena na način koji bi dokazao da je nacionalni sud proveo odgovarajuću ocjenu činjenica i primijenio načela sadržana u članku 10. Konvencije.

Da je Internet jedan od najvažnijih instrumenata za ostvarivanje prava na slobodu izražavanja i informiranja, ESLJP je utvrdio u predmetu **OOO Flavus i drugi protiv Rusije**. Blokiranje Internet stranica podnositelja zahtjeva u ovom predmetu učinilo je velike količine informacija nedostupnima, uključujući i one koje su imale zakonit sadržaj. Takvo postupanje, prema ocjeni ESLJP-a, bilo je proizvoljno, nije imalo legitiman cilj niti je bilo nužno u demokratskom društvu.

Države uživaju širu slobodu procjene kada je riječ o općim mjerama gospodarske ili socijalne politike jer su nacionalna tijela u načelu u boljem položaju od međunarodnog suda ocijeniti ono što je u javnom interesu. ESLJP je ovo još jednom potvrdio u predmetu **Popović i drugi protiv Srbije** presudivši da je različito postupanje prema civilima s invaliditetom i ratnim veteranima s invaliditetom bilo objektivno i razumno opravdano.

Povredu članka 2. protokola br. 7 uz Konvenciju ESLJP je utvrdio u predmetu **Saqueti Iglesias protiv Španjolske**. Naime, podnositelju je povrijeđeno pravo na žalbu u kaznenim predmetima jer nije imao pravo od višeg suda tražiti ponovno razmatranje visoke novčane kazne koja mu je izrečena zbog neprijavlivanja novčanog iznosa pri izlasku iz Španjolske.

Na kraju, ESLJP se bavio aktualnom temom migracija u predmetu **M.K. i drugi protiv Poljske**. Presudio je da odluke poljske granične policije o vraćanju podnositelja u Bjelorusiju nisu bile individualizirane, već su predstavljale dio šire politike protjerivanja stranaca te su stoga dovele do povrede prava na zabranu kolektivnog protjerivanja.

PRAVO NA ŽIVOT

ČLANAK 2.

1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kaznena djela za koje je ta kazna predviđena zakonom.

2. Nije u suprotnosti s odredbama ovoga članka lišenje života proizašlo iz upotrebe sile koja je bila nužno potrebna:

- a) pri obrani bilo koje osobe od protupravnog nasilja;
- b) pri zakonitom uhićenju ili pri sprječavanju bijega osobe zakonito lišene slobode;
- c) radi suzbijanja pobune ili ustanka u skladu sa zakonom.

A I B PROTIV RUMUNJSKE

zahtjev br. 48442/16 I 48831/16
presuda vijeća od 2. lipnja 2020.

PODUZIMANJEM PREVENTIVNIH OPERATIVNIH MJERA RADI ZAŠTITE ŽIVOTA I TIJELA PODNOŠITELJA ZAHTJEVA DRŽAVA JE POSTUPILA SUKLADNO SVOJOJ PROCESNOJ OBVEZI TEMELJEM ČLANKA 2. KONVENCIJE

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva bili su svjedoci u medijski široko popraćenom antikorupcijskom postupku koji se vodio protiv dva visoko pozicionirana državna dužnosnika. Odlukom državnog odvjetništva od 28. kolovoza 2015. proglašeni ugroženim svjedocima te je isti dan usvojen akcijski plan kojim je određeno nekoliko mjera radi njihove zaštite (policijski nadzor i zaštita doma podnositelja te stalna policijska pratnja). Državno odvjetništvo predložilo je uključivanje podnositelja zahtjeva u program zaštite svjedoka. U prosincu 2015. godine podnositelji zahtjeva pristali su da ih se uključi u taj program. Međutim, protokoli o zaštiti pripremljeni su tek nakon šest mjeseci, a cjelokupni postupak, od trenutka kada je utvrđeno da su podnositelji ugroženi do trenutka formalnog uključivanja u program zaštite svjedoka trajao je godinu i četiri mjeseca. U lipnju 2016. državno odvjetništvo je tražilo da se zaštita ukine smatrajući da više ne postoji prijetnja životu ili tijelu podnositelja zahtjeva, no Visoki Kasacijski sud je odlučio da mjere zaštite svjedoka trebaju ostati na snazi. Podnositelji zahtjeva u više su se prilika neprimjereno ponašali prema policijskim

službenicima koji su ih štitili, odbijali su surađivati s timovima koji su osiguravali zaštitu, postavljali su nerazumne zahtjeve glede obveze države da im pronađe novi posao te javno istupali na društvenim mrežama i na televiziji čime su ugrožavali program zaštite. Također su odbili ponudu preseljenja unutar Rumunjske te su u listopadu 2017. samoinicijativno napustili Rumunjsku. Međutim, rumunjska nadležna tijela nisu povukla zaštitu koju su im pružala, već su zadržala kontakt s njima u inozemstvu i nastavile im nuditi financijsku potporu.

PRIGOVORI

Podnositelji zahtjeva prigovarali su sustavu zaštite svjedoka, tvrdeći da je bio neučinkovit. Smatrali su da im nadležna domaća tijela nisu pružila odgovarajuću zaštitu te da su istrage njihovih navoda o prijetnjama bile neučinkovite. Istaknuli su da su nadležna tijela bila obvezna poduzeti operativne mjere kako bi istražila i spriječila ostvarenje rizika koji su prijetili njihovim životima. Pozvali se na članke 2., 8., 13. i 18. Konvencije te na članak 2. Protokola 4. uz Konvenciju. ESLJP je prigovor ispitao temeljem članka 2. Konvencije.

OCJENA ESLJP-A

Sukladno praksi ESLJP-a, članak 2. Konvencije sadrži pozitivnu obvezu vlasti da u određenim okolnostima poduzmu preventivne operativne mjere kako bi zaštitile pojedinca čiji je život ugrožen kriminalnim radnjama drugog pojedinca (*RR i drugi protiv Mađarske*, st 28). Međutim, kako bi nastala takva pozitivna obveza države, potrebno je utvrditi da su vlasti u vrijeme postojanja stvarnog i neposrednog rizika za život pojedinca ili pojedinaca koje je moguće identificirati znale ili morale znati za kriminalne radnje treće strane, i da nisu poduzele mjere u okviru svojih ovlasti, poduzimanjem kojih bi se, razumnom prosudbom, moglo očekivati da će se izbjeći taj rizik (*Osman protiv Ujedinjene Kraljevine*, st. 115-116). S time da do primjene članka 2. Konvencije može doći i u slučaju kada osoba čije je pravo na život navodno povrijeđeno nije preminula. Tako je ESLJP u predmetu *R.R. i drugi protiv Mađarske*, koji se ticao isključivanja iz programa zaštite svjedoka podnositelja zahtjeva, utvrdio povredu članka 2. Konvencije iako podnositelji nisu izgubili život.

Budući da su u ovom predmetu domaća tijela, primjenjujući pravila zaštite svjedoka izričito

Budući da su domaća tijela, primjenjujući pravila zaštite svjedoka izričito i/ili implicitno prihvatila da postoji rizik za život, fizički integritet ili osobnu slobodu podnositelja zahtjeva u smislu relevantnih zakonskih odredbi, ESLJP je u ovom predmetu smatrao da je doista postojala ozbiljna prijetnja stvarnog i neposrednog rizika za život, fizički integritet i slobodu podnositelja zahtjeva.

i/ili implicitno prihvatila da postoji rizik za život, fizički integritet ili osobnu slobodu podnositelja zahtjeva u smislu relevantnih zakonskih odredbi, ESLJP je smatrao da je doista postojala ozbiljna prijetnja stvarnog i neposrednog rizika za život, fizički integritet i slobodu podnositelja zahtjeva, i kada je mjera prvobitno uvedena, i u listopadu 2017., kada su podnositelji zahtjeva napustili Rumunjsku. Ono što je ESLJP stoga ispitivao u ovom predmetu jest jesu li nadležna domaća tijela poduzela sve što se od njih

razumno moglo očekivati kako bi se taj stvarni i neposredni rizik izbjegao.

S tim u vezi ESLJP je primijetio da su nadležna tijela odredila zaštitu podnositelja čim je utvrđeno postojanje rizika. To je u praksi rezultiralo poduzimanjem niza mjera za zaštitu podnositelja zahtjeva: akcijski plan zaštite usvojen je isti dan, svi uključeni u ostvarivanje zaštite počeli su dogovarati detalje zaštite dva su tima dodijeljena za zaštitu podnositelja zahtjeva, održan je sastanak podnositelja zahtjeva s predstavnicima Nacionalnog ureda za zaštitu svjedoka i državnim odvjetništvom kako bi se podnositeljima objasnio program zaštite i mogućnosti koje imaju na raspolaganju, a sve sa ciljem kako bi podnositelji zahtjeva donijeli informiranu odluku o uključivanju u program zaštite.

Nakon prvotne brze reakcije, došlo je do niza kašnjenja i propusta u postupanju domaćih tijela, posebice imajuću u vidu da se radi o vrlo važnom i hitnom pitanju zaštite života i tijela podnositelja zahtjeva. Naime, od trenutka kada je utvrđeno postojanje rizika do formalnog uključivanja podnositelja zahtjeva u sustav zaštite prošlo je više od godine dana i četiri mjeseca. Također, iako su policijski službenici zaduženi za zaštitu podnositelja zahtjeva u prošlosti dobivali usporedive zadatke visokog rizika, njihovo dosadašnje iskustvo nije moglo nadoknaditi nepostojanje jasnih uputa njihovih nadređenih o opsegu i cilju dotične misije. Nekoliko događaja upućivalo je na nedostatak odgovarajuće pripreme policijskih službenika. Primjerice, ponekad su bili nenaoružani ili bez uniformi, napustili bi mjesto prije dolaska sljedećeg tima, izgubili su spis koji je sadržavao osjetljive podatke o podnositeljima zahtjeva. Ti propusti su riskirali ugrožavanje zaštite podnositelja zahtjeva. Međutim, podnositelji zahtjeva nisu bili lišeni zaštite, već je ona na početku bila improvizirana, a nedostatke u zaštiti su nadležna tijela ispravila. Štoviše, tijekom tog početnog razdoblja nije se dogodio niti jedan direktni napad na podnositelje zahtjeva. Isto tako, vlasti su incidente s policijskim službenicima shvatile ozbiljno, istražile ih i kaznile odgovorne.

ESLJP je prihvatio da su navedeni propusti i kašnjenja u postupanju nadležnih domaćih tijela doprinijeli eskalaciji sukoba i nepovjerenju između podnositelja zahtjeva i policije. Međutim, to ne opravdava provokativno i neprimjereno ponašanje podnositelja zahtjeva prema policijskih službenicima i opetovano zanemarivanje vlastitih dužnosti. Podnositelji su izbjegavali mjere zaštite i ometali rad službenika koji su im dodijeljeni da ih štite, te su također navodno postavljali nedostižne zahtjeve vlastima u vezi s obvezom pronalaženja novih radnih mjesta. Dodatno, podnositelji zahtjeva su svojom prisutnošću na društvenim mrežama i televiziji riskirali da ugroze svoj status zaštićenog svjedoka. To sve unatoč tome što i domaći zakon nameće zaštićenim svjedocima dužnost surađivati s vlastima i suzdržavati se od bilo kakvih radnji koje bi mogle ugroziti sigurnost cijelog programa zaštite. Te su dužnosti bile jasno navedene u zaštitnim protokolima na koje su podnositelji zahtjeva dali svoj pristanak. Nepoštovanje obveza preuzetih potpisivanjem protokola može temeljem rumunjsko zakonodavstva rezultirati isključenjem iz programa.

ESLJP je prihvatio da su propusti i kašnjenja u postupanju nadležnih domaćih tijela doprinijela eskalaciji sukoba i nepovjerenju između podnositelja zahtjeva i policije. Međutim, to ne opravdava provokativno i neprimjereno ponašanje podnositelja zahtjeva prema policijskih službenicima i opetovano zanemarivanje vlastitih dužnosti.

Što se tiče zahtjeva podnositelja za promjenom identiteta i preseljenjem u inozemstvo, Visoki kasacijski sud ih je nakon pažljivog ispitivanja odbacio i naveo razloge zašto te mjere ne bi bile izvedive u njihovoj situaciji. Potpuno zanemariвши odluku tog suda i svoju obvezu pridržavanja zaštitnih protokola, podnositelji zahtjeva su jednostrano odlučili otići u inozemstvo. Taj je čin u praksi zapravo okončao njihovu zaštitu i potencijalno ih izložio ozbiljnom riziku za njihove živote i fizički integritet. Međutim, unatoč nedostatku suradnje podnositelja zahtjeva i dodatnim poteškoćama koje je izazvao odlazak podnositelja u inozemstvo, vlasti nisu povukle zaštitu, već su zadržale kontakt s njima u inozemstvu i nastavile im nuditi financijsku potporu.

Slijedom navedenog ESLJP je jednoglasno utvrdio da su rumunjska nadležna tijela poduzela sve što se razumno moglo očekivati od njih kako bi zaštitile podnositelje zahtjeva od navodnog rizika za njihove živote te da nije došlo do povrede čl. 2. Konvencije

KLJUČNE RIJEČI

- pravo na život
- pozitivna obveza države
- postojanje stvarnog i neposrednog rizika za život i zdravlje osobe
- preventivne i operativne mjere
- zaštićeni svjedoci
- obveza zaštićenih svjedoka na suradnju

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

MAKUCHYAN I MINASYAN PROTIV AZERBAJDŽANA I

MAĐARSKE

zahtjev br. 17247/13

presuda vijeća od 26. svibnja 2020.

POVREDA POSTUPOVNOG ASPEKTA ČLANKA 2. ZBOG POMILOVANJA ČASNIKA KOJI JE POČINIO ETNIČKI MOTIVIRAN ZLOČIN IZ MRŽNJE

ČINJENICE

Azerbajdžanski časnik (R.S.) odrubio je glavu armenskom vojnom časniku (srodniku drugog podnositelja zahtjeva) i prijetio da će ubiti još jednog armenskog vojnika (prvog podnositelja zahtjeva) pokušavajući srušiti vrata njegove sobe sjekirom, tijekom sudjelovanja na tečaju u okviru programa „Partnerstvo za mir” NATO-a u Budimpešti. R.S. je osuđen na doživotnu kaznu zatvora u Mađarskoj. Mađarski sudovi u potpunosti su istražili i naglasili etničku motiviranost njegovih zločina. Sam R.S. tijekom kaznenog postupka nije pokazao kajanje te je priznao da je ubio nećaka drugog podnositelja zahtjeva i pokušao ubiti prvog podnositelja zbog njihovog armenskog podrijetla i zato što su ga armenski sudionici tečaja „izazvali i rugali mu se“. Nakon što je odslužio osam godina kazne u Mađarskoj, na zahtjev azerbajdžanskih vlasti R. S. je, sukladno Konvenciji Vijeća Europe o transferu osuđenih osoba (dalje: Konvencija o transferu) premješten u Azerbajdžan kako bi odslužio ostatak zatvorske kazne. Međutim, po povratku u Azerbajdžan, R.S. je odmah pušten na slobodu, pomilovan, promaknut u čin bojnika na javnoj svečanosti i nagrađen plaćom za razdoblje koje je proveo u zatvoru, te mu je dan na korištenje stan u Bakuu. Nekoliko visoko rangiranih azerbajdžanskih dužnosnika komentirali su s odobravanjem R.S.-ovo ponašanje i njegovo pomilovanje.

PRIGOVORI

Podnositelji zahtjeva tvrdili su da je Azerbajdžan povrijedio članak 2. Konvencije (materijalni i postupovni aspekt) jer je azerbajdžanski vojni časnik bio pomilovan uslijed čega je onemogućeno potpuno izvršenje kazne. Podnositelji su tvrdili da je i Mađarska povrijedila članak 2. jer je odobrila i izvršila zahtjev za transfer, bez dobivanja odgovarajućih jamstava da će R.S. odslužiti zatvorsku kaznu u Azerbajdžanu.

Nadalje, sukladno članku 14. u vezi s člankom 2., podnositelji su tvrdili su da je napad bio etnički motiviran zločin iz mržnje koji je azerbajdžanska vlada podržala pomilovanjem, promaknućem i ostalim povlasticama danim R.S.-u.

Naposlijetku, podnositelji su prigovorili da obje tužene države nisu dostavile dokumente koji su od njih zatraženi u postupku pred ESLJP-om, čime su prekršili članak 38. Konvencije.

OCJENA ESLJP-a

Članak 1.

Iako azerbajdžanska vlada nije uložila prigovor nespojivosti *ratione loci* jer se predmet odnosi na činjenice koje su nastale u više država, ESLJP je to pitanje morao ispitati po službenoj dužnosti ([Güzelyurtlu i dr. protiv Cipra i Turske](#), [VV], st. 178. – 190.).

ESLJP je istaknuo da se izvršenje kazne izrečene u okviru prava na život treba smatrati sastavnim dijelom postupovne obveze država temeljem članka 2. Konvencije. Neovisno o tome gdje je kazneno djelo počinjeno Azerbajdžan je, sukladno Konvenciji o transferu, pristao i preuzeo obvezu nastaviti s izvršenjem zatvorske kazne R. S.-a. To je bio obvezan učiniti u skladu sa svojim postupovnim obvezama iz članka 2. Konvencije. Stoga je ESLJP utvrdio da je postojala nadležnost Azerbajdžana u odnosu na postupovnu obvezu iz članka 2.

Članak 2.

(a) materijalni aspekt - Azerbajdžan

Članak 2. ne odnosi se samo na smrtno slučajevima koji su posljedica uporabe sile od strane državnih agenata, nego taj članak obuhvaća i pozitivnu obvezu država da poduzmu odgovarajuće mjere kako bi zaštitile živote onih koji su pod njihovom nadležnošću ([Makaratzis protiv Grčke](#), [VV], st. 57.). Ta pozitivna obveza prije svega podrazumijeva primarnu obvezu države da uspostavi zakonodavni i administrativni okvir za učinkovitu prevenciju ([Sašo Gorgiev protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije](#), st. 42.).

U ovom predmetu, ESLJP je pridao ključnu važnost činjenici da R. S., iako je bio član azerbajdžanskih vojnih snaga u vrijeme počinjenja kaznenog djela, nije djelovao izvršavajući svoju službenu dužnost ili prema nalogima svojih nadređenih. Naprotiv, zločini

su počinjeni kao rezultat njegove privatne odluke o ubojstvu jer su ga armenske žrtve navodno ismijavale i izazvale.

Kako bi utvrdio je li Azerbajdžan prekršio materijalni aspekt članka 2. Konvencije, ESLJP je morao nedvojbeno utvrditi da su azerbajdžanske vlasti svojim djelovanjem ne samo „odobrile“ i „podržale“ sporna djela, već i da su „jasno i nedvosmisleno“ „priznale“ i „usvojile“ ta djela „kao vlastita“, pri čemu su „priznavanje“ i „usvajanje“ kumulativni uvjeti.

Promatrajući ponašanje azerbajdžanske vlade u cjelini, uključujući odluku da se R.S. pomiluje i promakne te da mu se dodijele zaostale plaće i stan, ESLJP je zaključio da je Azerbajdžan nedvojbeno pokazao svoje „odobrenje“ i „podržavanje“ R.S.-ovog ponašanja. Međutim, nakon što je temeljito ispitao prirodu i opseg spornih mjera u njihovu cjelokupnom kontekstu, ESLJP je zaključio da nije uvjerljivo dokazano da je država Azerbajdžan „jasno i nedvosmisleno“ „priznala“ i „usvojila“ R.S.-ova kaznena djela „kao vlastita“, i time izravno i kategorički preuzela odgovornost za ubojstvo i pokušaj ubojstva.

Prema mišljenju ESLJP-a, mjere koje je Azerbajdžan poduzeo ciljale su javno riješiti, priznati i ispraviti nepovoljan osobni, profesionalni i financijski položaja R.S.-a, koji je bilo posljedica navodno manjkavog kaznenog postupka u Mađarskoj.

ESLJP je u svojoj praksi isticao da se od država članica Vijeća Europe očekuje da utvrde visoke profesionalne standarde u svojim sustavima kaznenog progona i osiguraju da osobe koje rade u tim sustavima ispunjavaju potrebne kriterije ([Gorovenky i Bugara protiv Ukrajine](#), st. 38.). Takvi standardi primijenjuju se i na pripadnike oružanih snaga. Međutim, u konkretnim okolnostima ovog predmeta, ESLJP nije utvrdio da su zapovjednici R. S.-a mogli predvidjeti njegovo ponašanje niti da se ono moglo pripisati azerbajdžanskoj državi u cjelini, samo zato što je R.S. bio njezin časnik. Ništa u ovom predmetu nije upućivalo na to da je postupak za novačenje pripadnika oružanih snaga u Azerbajdžanu i praćenje usklađenosti tog postupka s profesionalnim standardima, uključujući njihovu stalnu mentalnu sposobnost za služenje, u trenutku slanja R. S.-a u njegovu misiju bio neadekvatan.

Od trenutka kada je preuzeo odgovornost za izvršenje R.S.-ove zatvorske kazne, tj. od trenutka njegova premještanja, Azerbajdžan je preuzeo i obvezu pružanja odgovarajućeg odgovora na vrlo teško etnički motivirano kazneno djelo.

Stoga je ESLJP s šest glasova naprema jednom presudio da Azerbajdžan nije povrijedio članak 2. Konvencije u njegovom materijalnom aspektu.

(b) postupovni aspekt - Azerbajdžan

Članak 2. Konvencije sadrži postupovnu obvezu provođenja učinkovite istrage o navodnim povredama prava na život. Relevantna načela primjenjiva na učinkovitu istragu ESLJP je u više navrata sažeo na sljedeći način ([Armani Da Silva protiv Ujedinjene Kraljevine](#), [VV], st. 229. - 239.): tijela odgovorna za provođenje istrage moraju biti neovisna; istraga mora biti „odgovarajuća“; njezini se zaključci moraju temeljiti na temeljitoj,

objektivnoj i nepristranoj analizi svih relevantnih elemenata; mora biti dovoljno dostupna žrtvinoj obitelji i biti otvorena za javni nadzor te se mora provesti promptno. Kako bi bila „odgovarajuća“, istraga mora biti takva da može dovesti do utvrđenja je li upotrijebljena sila bila opravdana u danim okolnostima te do utvrđenja identiteta i, prema potrebi, kažnjavanja odgovornih osoba.

Azerbajdžan je od trenutka R.S.-ovog transfera preuzeo odgovornost za izvršenje zatvorske kazne za vrlo teško etnički motivirano kazneno djelo. S obzirom na iznimno napetu političku situaciju između Azerbajdžana i Armenije, tužena država je trebala biti još opreznija jer su žrtve zločina u ovom slučaju bile armenskog podrijetla.

ESLJP nije prihvatio razloge azerbajdžanske vlade za puštanje na slobodu R.S.-a zbog njegove životne situacije i mentalnog stanja te zbog navodne nepoštenosti kaznenog postupka koji je protiv njega vođen u Mađarskoj. Prvo, R. S.-u je u Mađarskoj suđeno na dvije sudske instance, pred sudovima koji su donijeli dobro obrazložene odluke. U svakom slučaju, ako je R.S. smatrao da je suđenje bilo nepošteno, mogao je podnijeti zahtjev ESLJP-u na temelju članka 6. protiv Mađarske nakon okončanja kaznenog postupka protiv njega, što on nije učinio. Drugo, osobna životna situacija i mentalne poteškoće R.S.-a teško su mogle biti dovoljno opravdanje za neizvršavanje kazne zbog teških kaznenih djela iz mržnje počinjenih u inozemstvu. R.S.-ovo mentalno stanje bilo je temeljito procijenjeno tijekom suđenja u Mađarskoj, a osim toga, njegovo promaknuće u viši vojni čin jasno je upućivalo na to da nije patio od težih mentalnih poteškoća.

ESLJP nije smatrao da su nadležna mađarska tijela mogla učiniti išta više od poštovanja postupka i duha Konvencije o transferu i polazeći od pretpostavke da će druga država članica Vijeća Europe djelovati u dobroj vjeri.

Ukratko, R.S. je bio tretiran kao nedužna ili protupravno osuđena osoba te mu je dodijeljeno niz povlastica (zaostale plaće, stan, promaknuće) koje prema domaćem pravu nisu imale nikakvu pravnu osnovu.

Slijedom navedenog, Azerbajdžan je omogućio i dopustio da R.S. prođe nekažnjeno za zločine koje je počinio, što nije bilo u skladu s obvezom države iz članka 2. da učinkovito odvraća od počinjenja kaznenih djela protiv života pojedinaca. Stoga je ESLJP jednoglasno utvrdio povredu članka 2. Konvencije u postupovnom aspektu.

(c) postupovni aspekt - Mađarska

ESLJP je u ovom predmetu ispitao može li i u kojoj mjeri država koja obavlja transfer biti odgovorna za zaštitu prava žrtava kaznenog djela ili njihovih srodnika. Mađarska tijela u cijelosti su slijedila postupak utvrđen Konvencijom o transferu. Konkretno, zatražili su od azerbajdžanskih vlasti da navedu kakav će postupak provesti pri R.S.-ovom povratku u Azerbajdžan. Premda je odgovor azerbajdžanskih vlasti bio nepotpun i općenito formuliran, što je moglo izazvati sumnju u način izvršenja zatvorske kazne R. S.-a i potaknuti Mađarsku na daljnje djelovanje, pred ESLJP-om nisu podneseni nikakvi konkretni dokazi koji bi pokazali da su mađarske vlasti nedvosmisleno znale ili morale znati da će R. S. biti pušten na slobodu nakon povratka u Azerbajdžan. Naime, imajući u vidu vrijeme koje je R. S. već odslužio u mađarskom zatvoru, ESLJP nije smatrao da su nadležna mađarska tijela mogla

učiniti išta više od poštovanja postupka i duha Konvencije o transferu i polazeći od pretpostavke da će druga država članica Vijeća Europe djelovati u dobroj vjeri.

Stoga je ESLJP presudio, sa šest glasova naprema jednom, da Mađarska nije povrijedila članak 2. Konvencije u postupovnom aspektu.

Članak 14.

Zadaća ESLJP-a bila je utvrditi jesu li armensko etničko podrijetlo R.S.-ovih žrtava i priroda njegovih zločina imali ulogu u mjerama koje su azerbajdžanske vlasti poduzele nakon njegova povratka u Azerbajdžan. Tužena država nije navela koja je bila pravna osnova za sve prethodno navedene povlastice dodijeljene R.S.-u, a koje nedvojbeno predstavljaju nagradu za njegovo djelovanje. Nije dala ni primjere drugih osuđenih ubojica koji su dobili slične pogodnosti nakon puštanja na slobodu zbog predsjedničkog pomilovanja. Osim toga, brojni visokopozicionirani azerbajdžanski dužnosnici dali su izjave kojima su veličali R.S.-a kao domoljuba i heroja te izrazili posebnu potporu jer su njegovi zločini bili usmjereni protiv armenskih vojnika. Na posebnoj stranici koja je u tu svrhu stvorena na internetskoj stranici predsjednika Azerbajdžana, velik broj pojedinaca zahvalio je predsjedniku na pomilovanju R.S.-a navodeći da mu je oprosteno za ubojstvo Armenaca. Iako sam predsjednik nikada nije objavio ništa na toj stranici, zbog samog njezinog postojanja pomilovanje se moglo shvatiti kao važan korak u procesu legitimizacije i veličanja R.S.-ovih postupaka.

Iz toga proizlazi da su podnositelji iznijeli *prima facie* dokaze da su mjere koje su azerbajdžanske vlasti poduzele u odnosu na R. S.-a imale uzročno-posljedičnu vezu s armenskom etničkom pripadnošću njegovih žrtava te su stoga bile raso motivirane. Azerbajdžanska vlada nastojala je opravdati svoje postupanje pozivajući se na razloge koje je ESLJP odbio kao neuvjerljive ocjenjujući podnositeljeve prigovore u okviru postupovnog aspekta članka 2.

Slijedom navedenog, tužena država nije uspjela osporiti podnositeljeve tvrdnje o diskriminaciji, stoga je ESLJP, sa šest glasova naprema jednom, presudio da je Azerbajdžan povrijedio članak 14. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

15.143,33 funti na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- pravo na život
- pozitivna obveza pružanja odgovarajućeg odgovora na teška kaznena djela protiv života
- izvršenje kazne zatvora
- pomilovanje
- zabrana diskriminacije

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

Sudac Pinto de Albuquerque izrazio je djelomično suportstavljeno mišljenje koje je priloženo uz presudu.

TËRSHANA PROTIV ALBANIJE

zahtjev br. 48756/14

presuda vijeća od 4. kolovoza 2020.

PROPUST NACIONALNIH TIJELA DA S POSEBNOM PAŽNJOM PROVEDU TEMELJITU ISTRAGU NAPADA NA ŽENU KISELINOM PREDSTAVLJA POVREDU POSTUPOVNOG ASPEKTA PRAVA NA ŽIVOT

ČINJENICE

Podnositeljicu zahtjeva je 2009. godine napao nepoznati čovjek na ulici u Tirani. Napadač je bacio kiselinu na lice podnositeljice i pobjegao. Pretrpjela teške ozljede, bila je u kritičnom stanju te je odmah prevezena u bolnicu. Prema medicinskoj dokumentaciji 25% njezina tijela, uglavnom lica i gornjeg dijela tijela bilo je spaljeno kiselinom. Liječila se u Italiji te je u razdoblju između 2009. do 2012. godine bila na najmanje četrnaest operacija. Troškove operacija snosila je Italija i sama podnositeljica zahtjeva. Zbog napada, patila je od tjeskobe i psiholoških problema te se bojala vratiti se u Albaniju. Albanske vlasti odobrile su joj bolovanje na najmanje sedam mjeseci, ali nije mogla raditi nekoliko godina.

Državno odvjetništvo pokrenulo je 29. srpnja 2009. kaznenu istragu o napadu. Podnositeljica je tijekom istrage dala izjavu da nije prepoznala napadača. Navela je da nije bila u sukobu s nikim, ali je sumnjala da je napad organizirao njezin bivši suprug (E.A.) kao čin osvete i nastavak obiteljskog nasilja iz prošlosti kada joj je prijetio da će ju ubiti. Navela je i da je napadač u vrijeme napada nosio smeđi/bež šešir i crne sunčane naočale i crnu košulju. Državno odvjetništvo prekinulo je u veljači 2010. istragu jer nije utvrđeno tko je počinitelj kaznenog djela, o čemu podnositeljica zahtjeva nije bila obaviještena.

PRIGOVORI

Podnositeljica zahtjeva isticala je pred Europskim sudom povredu prava na život (čl.2. Konvencije), povredu zabrane mučenja (čl.3.) i prava na poštovanje privatnog života (čl.8.) tvrdeći da su vlasti propustile zaštititi njezin život i provesti učinkovitu istragu napada. ESLJP je ispitao zahtjev temeljem čl. 2. Konvencije, u njegovom materijalnom i procesnom aspektu.

OCJENA ESLJP-A

ESLJP je podsjetio da se članak 2. Konvencije primjenjuje i u situacijama u kojima je osoba bila žrtva postupanja javnih vlasti ili privatnih osoba, koje je izložilo njezin život stvarnom i neposrednom riziku te je osoba pretrpjela ozljede opasne po život, iako je u konačnici preživjela (*Nicolae Virgiliu Tănase protiv Rumunjske*, st. 140.). U ovom predmetu podnositeljica zahtjeva je bila izložena nasilnom napadu koji je doveo do teških ozljeda, boli i naruženja. Ona je odvezena u bolnicu u kritičnom stanju i bila bi u životnoj opasnosti da joj nije pružena specijalistička medicinska pomoć. Stoga je ESLJP smatrao da je metoda koju je napadač upotrijebio bila takve naravi i intenziteta da je mogla ugroziti život podnositeljice, slijedom čega je čl. 2. primjenjiv u ovom predmetu.

a) Materijalni aspekt čl. 2. Konvencije

Sud je ponovio da prva rečenica u članku 2. stavku 1. nalaže državi ne samo da se suzdrži od namjernog i nezakonitog oduzimanja života, već i da poduzme odgovarajuće mjere kako bi zaštitila živote osoba u okviru svoje nadležnosti (*L.C.B. protiv Ujedinjene Kraljevine*, st. 36.). Država je dužna osigurati pravo na život uspostavljanjem učinkovitih kaznenopravnih odredbi za odvratanje od počinjenja kaznenih djela protiv osobe, u potporu kojih se uspostavljaju provedbeni mehanizmi za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje povreda tih odredbi (*Mastromatteo protiv Italije*, st. 64). Kako bi zaštitila pojedinca čiji je život ugrožen postupanjem drugog pojedinca, država je dužna u određenim okolnostima poduzeti i preventivne operativne mjere. Kako bi nastala takva pozitivna obveza, potrebno je utvrditi da su vlasti u vrijeme postojanja stvarnog i neposrednog rizika za život pojedinca kojeg je moguće identificirati, znale ili morale znati za kriminalne radnje treće strane i da nisu poduzele mjere u okviru svojih ovlasti, poduzimanjem kojih bi se, razumnom prosudbom, moglo očekivati da će se njima izbjeći taj rizik (*Osman protiv Ujedinjene Kraljevine*, st. 115 i 116.).

Primjenjujući navedena načela na ovaj predmet, ESLJP je istaknuo da podnositeljica zahtjeva niti u jednom trenutku prije napada kiselinom nije upozorila nadležna tijela da postoji opasnost za njezin život niti se žalila na nasilje svojeg bivšeg supruga. Da je to učinila, aktivirala bi se pozitivna obveza nadležnih tijela za poduzimanje preventivnih ili drugih razumnih mjera radi zaštite njezina života. Međutim, ona je prvi put ukazala na nasilje svojeg bivšeg supruga tek u izjavi danoj okružnom tužitelju, 29. srpnja 2009., nakon napada kiselinom. Stoga je ESLJP zaključio da se državna tijela ne mogu smatrati odgovornima jer nisu spriječila napad na podnositeljicu zahtjeva te da nije došlo do povrede materijalnog aspekta čl. 2 Konvencije, točnije povrede pozitivne obveze države da zaštiti život i fizički integritet podnositeljice zahtjeva.

b) Postupovni aspekt članka 2. Konvencije

ESLJP je prvo ponovio da pozitivna obveza države da zaštiti živote onih koji su u njezinoj nadležnosti implicitno zahtijeva postojanje nekog oblika učinkovite službene istrage ako postoji razlog za vjerovanje da je pojedinac pretrpio ozljede opasne po život u sumnjivim okolnostima. Istraga mora biti u stanju utvrditi uzrok ozljeda i, prema potrebi, utvrditi odgovorne osobe radi njihova kažnjavanja (*Mustafa Tunç i Fecire Tunç protiv Turske*, st. 172.). Kad god postoje sumnje u vezi s pojavom nasilja u obitelji ili nasilja nad ženama,

nadležna tijela dužna su posvetiti posebnu pažnju specifičnoj prirodi nasilja tijekom domaćeg postupka ([Volodina protiv Rusije](#), st.). Istraga mora biti provedena žurno te obitelj žrtve mora u mjeri potrebnoj za zaštitu njezinih legitimnih interesa bila obaviještena o poduzetim radnjama.

Ispitujući je li istraga napada na podnositeljicu koju su provela državna tijela u Albaniji ispunila zahtjeve postupovnog aspekta članka 2. Konvencije ESLJP je uzeo u obzir i međunarodna i nacionalna izvješća o Albaniji prema kojima je nasilje nad ženama vrlo raširen problem, nedovoljno se prijavljuje, istražuje i kazneno goni. U zaključnim napomenama iz 2010. UN Odbor CEDAW-a¹ preporučio je Albaniji, između ostalog, da "javni službenici, posebno službenici za provedbu zakona i članovi pravosuđa" postanu potpuno svjesni svih oblika nasilja nad ženama". S obzirom na prethodno navedeno, ESLJP je zaključio da je u trenutku napada na podnositeljicu u Albaniji *prima facie* postojala opća klima koja je pogodovala nasilju nad ženama. S tim u vezi ESLJP je istaknuo da kada se napad dogodi u takvom ozračju u kojem općenito postoji problem nasilja nad ženama, istraga ima još veću važnost, a istražna tijela trebala bi biti pažljivija u provođenju temeljite istrage kako bi se osigurala učinkovita provedba nacionalnih zakona kojima se štiti pravo na život.

ESLJP je zaključio da je u trenutku napada na podnositeljicu u Albaniji prima facie postojala opća klima koja je pogodovala nasilju nad ženama. S tim u vezi ESLJP je istaknuo da kada se napad dogodi u takvom ozračju u kojem općenito postoji problem nasilja nad ženama, istraga ima još veću važnost, a istražna tijela trebala bi biti pažljivija u provođenju temeljite istrage kako bi se osigurala učinkovita provedba nacionalnih zakona kojima se štiti pravo na život.

U konkretnom predmetu državni odvjetnik je pokrenuo istragu o napadu kiselinom, provedeno je nekoliko istražnih radnji, pretraga stana E.A.-a, privremeno oduzimanje nekoliko predmeta u njegovom vlasništvu, pregled mjesta događaja, ispitivanje nekoliko osoba, pribavljanje i pregled video zapisa kamere dvije banke koje su se nalazile u blizini mjesta događaja, provedena su forenzička vještačenja. No, nadležna državna tijela nisu mogla utvrditi prirodu stvari koja se nalazila na odjeći podnositeljice zahtjeva. Nije provedeno nijedno kemijsko ili toksikološko vještačenje zbog nepostojanja potrebne specijalizirane opreme za takva vještačenja u jednoj specijaliziranoj instituciji, dok druga institucija nije bila ovlaštena sastaviti izvješće o vještačenju. Prema mišljenju ESLJP-a teško je prihvatiti da vještačenje stvari kojom je podnositeljica bila napadnuta, kao ključna istražna radnja, nije provedeno s potrebnom ažurnošću i odlučnošću. Domaća tijela trebaju riješiti pitanja

¹ UN CEDAW - Odbor Ujedinjenih naroda za uklanjanje svih oblika diskriminacije žena, tijelo neovisnih stručnjaka koje prati provedbu Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, sastoji se od 23 stručnjaka za ženska prava iz cijeloga svijeta. Odbor je zadužen za međunarodni nadzor primjene Konvencije na nacionalnoj razini razmatranjem izvješća koje države potpisnice podnose svake četiri godine, nakon čega Odbor usvaja Zaključne preporuke.

nadležnosti ili uspostave specijalizirane institucije za provođenje takvih vještačenja koja su odlučujuća za napredak istrage.

Uzimajući u obzir okolnosti napada na podnositeljicu zahtjeva koji ima obilježje rodno uvjetovanog nasilja, ESLJP je zaključio da su nadležna državna tijela trebala s posebnom pažnjom i odlučnošću provesti istragu.

Zaključno je ESLJP istaknuo da konačna odluka od 2. veljače 2010. o prekidu istrage, protiv koje nije bila dopuštena žalba, nije pružila konačan odgovor o prirodi stvari koja je bačena na podnositeljicu zahtjeva. Osim toga, unatoč ponovljenim upitima podnositeljice o napretku istrage, nije joj dan nikakav odgovor ili informacija. Stoga nije mogla osporiti nepoduzimanje bilo kakvih istražnih radnji niti zahtijevati od nadležnih tijela da poduzmu druge mjere. Također, budući da nije utvrđeno tko je počinitelj kaznenog djela, nije mogla podnijeti zahtjev za naknadu štete.

Slijedom navedenog ESLJP je smatrao da predmetna kaznena istraga, koju je državni odvjetnik prekinuo 2010. godine, ne predstavlja učinkovit odgovor države na napad kiselinom te je stoga došlo do povrede postupovnog aspekta članka 2. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

12.000 eura na ime neimovinske štete

2.720 eura na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na život*
- *pozitivne obveze države*
- *obveza provođenja učinkovite istrage*
- *rodno uvjetovano nasilje*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

ČLANAK 6.

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Presuda se mora izreći javno, ali se sredstva priopćavanja i javnost mogu isključiti iz cijele rasprave ili njezinog dijela zbog razloga koji su nužni u demokratskom društvu radi interesa morala, javnog reda ili državne sigurnosti, kad interesi maloljetnika ili privatnog života stranaka to traže, ili u opsegu koji je po mišljenju suda bezuvjetno potreban u posebnim okolnostima gdje bi javnost mogla biti štetna za interes pravde.

2. Svatko optužen za kazneno djelo smatrat će se nevinim sve dok mu se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom.

FARZALIYEV PROTIV AZERBAJDŽANA

zahtjev br. 29620/07

presuda vijeća od 28. svibnja 2020.

POVREDA PRESUMPCIJE NEVINOSTI ZBOG PARNIČNOG POSTUPKA U KOJEM JE PODNOŠITELJU NALOŽENA NAKNADA ŠTETE PROZROČENE KAZNENIM DJELOM ZA KOJE PODNOŠITELJ NIKADA NIJE OSUĐEN

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva azerbajdžanski je državljanin koji je bio osumnjičen za pronevjeru javnih sredstava i zlouporabu položaja navodno počinjenih početkom 1990-ih kada je bio premijer NAR-a, autonomne regije u Republici Azerbajdžan. Osumnjičen je da su mu dodijeljena državna sredstva za kupnju nekoliko helikoptera koji nikada nisu bili isporučeni. Nakon što su tijela kaznenog progona provela istragu smatrala su da bi protiv podnosioca trebalo podignuti optužnicu, međutim, kazneni postupak je naposljetku obustavljen bez podizanja optužnice jer je nastupila zastara. Tijela kaznenog progona zatim su pokrenula parnični postupak tražeći od Okružnog suda da naloži podnosiocu zahtjeva i dvojici drugih osumnjičenika da državi nadoknade štetu zbog pronevjere koju su navodno počinili. Podnositelj je tijekom tog parničnog postupka saznao da je protiv njega ranije bila provedena kratka kaznena istraga. Okružni sud je usvojio tužbeni zahtjev te utvrdio da su podnositelj zahtjeva i još jedan tuženik pronevjerili 2.327.059 azerbajdžanskih manata (AZN – oko 2.025.000 eura) te im je naložio solidarnu isplatu tog iznosa. Okružni sud je u

obrazloženju presude naveo da, iako su optuženici oslobođeni kaznene odgovornosti jer je kazneni postupak obustavljen, šteta koja je nastala „kao posljedica tog kaznenog djela“ nije nadoknađena. Podnositelj je u žalbenom postupku isticao da je u parničnom postupku proglašen odgovornim za počinjenje kaznenog djela za koje nikada nije pravomoćno osuđen. Tvrdio je da je tužiteljstvo nezakonito podnijelo imovinskopravni zahtjev iako je kazneni postupak protiv njega bio obustavljen zbog nastupanja zastare. Vrhovni sud je potvrdio presudu Okružnog suda, a da pritom nije odgovorio na podnositeljeve žalbene prigovore. Odbačeni su i podnositeljevi zahtjevi za preispitivanjem predmeta pred Plenumom Vrhovnog suda i pred Ustavnim sudom.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 6. stavak 1. Konvencije, podnositelj je prigovorio nepoštenosti građanskog postupka tvrdeći da presude nacionalnih sudova nisu bile propisno obrazložene, a osobito presude viših sudova koji nisu uzeli u obzir njegove žalbene razloge. Također se žalio da su mu nacionalni sudovi naložili plaćanje naknade štete prouzročene kaznenim djelom za koje nije osuđen, čime mu je povrijeđen članak 6. stavak 2. (pretpostavka nevinosti) te članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

OCJENA ESLJP-a

Članak 6. stavak 1.

U skladu s ustaljenom sudskom praksom ESLJP-a, da bi se ispunili zahtjevi poštenog suđenja nacionalni sudovi u presudama moraju na odgovarajući način navesti razloge na kojima temelje presude. Obveza obrazlaganja ne zahtijeva detaljan odgovor na svaki prigovor podnositelja zahtjeva, već konkretan i izričit odgovor na argumente koji su odlučujući za ishod određenog postupka ([Moreira Ferreira protiv Portugala \(br. 2\)](#), VV, st. 84.).

ESLJP je istaknuo da su podnositeljevi prigovori o nepostojanju zakonske osnove za usvajanje tužbenog zahtjev protiv njega, potencijalno bili odlučujući za rješenje spora jer su mogli dovesti do odbačaja tužbe. Naime, podnositelj je tvrdio da je građanski sud ispitao tužbeni zahtjev, unatoč činjenici da se imovinskopravni zahtjev, na koji se ne primjenjuje zastara u građanskom postupku, mogao podnijeti samo pred nadležnim kaznenim sudom u okviru kaznenog postupka. Nacionalni sudovi u svojim presudama nisu odgovorili na ove podnositeljeve navode, stoga nije bilo moguće utvrditi jesu li ti sudovi uopće ispitali ove tvrdnje i koji su bili razlozi za njihovo odbijanje.

Slijedom toga, ESLJP je zaključio da je podnositeljevo pravo na obrazloženu presudu, zajamčeno člankom 6. stavkom 1. Konvencije, bilo povrijeđeno.

Članak 6. stavak 2.

Građanski postupak protiv podnositelja zahtjeva pokrenut je nakon što je kazneni postupak protiv njega obustavljen zbog zastare. Podnositelj nikada nije bio formalno optužen te je za kazneni postupak doznao tek kada su tijela kaznenog progona podnijela

imovinskopravni zahtjev. S obzirom na takve okolnosti, ESLJP je zaključio da je potrebno ocijeniti je li podnositelj zahtjeva bio „optužen za kazneno djelo” u autonomnom konvencijskom smislu i, ako jest, je li kasniji građanski postupak obuhvaćen područjem primjene članka 6. stavka 2.

Ovaj članak primjenjuje se ako je osoba „optužena za kazneno djelo”. Riječ je o autonomnom pojmu kojeg je potrebno tumačiti u skladu s tri *Engel* kriterija - kvalifikacijom postupka u nacionalnom pravu, njegovom prirodom i stupnjem težine moguće sankcije ([Allen protiv Ujedinjene Kraljevine](#) [VV], st. 95.). „Kaznena optužba” u autonomnom smislu članka 6. postoji od trenutka kada je nadležno tijelo službeno obavijestilo pojedinca o tvrdnji da je počinio kazneno djelo ili od trenutka kada su radnje koje su nadležna tijela poduzela znatno utjecale na njegovu situaciju ([Simeonovi protiv Bugarske](#) [VV], st. 110. – 111.).

Protiv podnositelja zahtjeva nikada nije podignuta optužnica kojom ga se tereti za kaznena djela pronevjere i zlouporabe službene ovlasti. Međutim, podnositelj je tijekom kaznene istrage naveden kao jedan od osumnjičenika za ta kaznena djela i tijela kaznenog progona su namjeravala protiv njega podnijeti optužnicu na temelju Kaznenog zakona, ali zbog nastupa zastare to više nije bilo moguće. Stoga su tijela kaznenog progona podnijela imovinskopravni zahtjev u građanskoj parnici sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku. Taj postupak zahtijevao je, među ostalim, postojanje „kaznene optužbe”, s obzirom na to da se taj zahtjev mogao podnijeti samo protiv „okrivljenika” ili osobe koja se mogla smatrati materijalno odgovornom za kaznena djela.

„Kaznena optužba” u autonomnom smislu članka 6. postoji od trenutka kada je nadležno tijelo službeno obavijestilo pojedinca o tvrdnji da je počinio kazneno djelo ili od trenutka kada su radnje koje su nadležna tijela poduzela znatno utjecale na njegovu situaciju.

Podnositelj je za navedene optužbe saznao tek nakon podnošenja imovinskopravnog zahtjeva, manje od mjesec dana nakon obustave kaznenog postupka. Međutim, uzimajući u obzir povezanost i vremensku blizinu radnji koje su nadležna tijela poduzela protiv podnositelja, ESLJP je utvrdio da su te radnje imale zantan utjecaj na njegovu situaciju i stoga se podnositelj morao smatrati osobom „optuženom za kazneno djelo” u autonomnom smislu članka 6. stavka 2. Konvencije.

Što se tiče primjenjivosti članka 6. stavka 2. na kasniji građanski postupak, ESLJP je ispitao je li postojala veza između tog postupka i ranijeg obustavljenog kaznenog postupka. Sukladno sudskoj praksi ESLJP-a, naknadne sudske odluke obuhvaćene su područjem primjene članka 6. stavka 2. ako su povezane s kaznenim postupkom i predstavljaju „nužne popratne posljedice” ili „izravni nastavak” okončanog kaznenog postupka ([Allen protiv Ujedinjene Kraljevine](#) [VV], st. 99. – 100).

U ovom predmetu nije bilo sporno da je naknadni građanski postupak bio povezan s obustavljenim kaznenim postupkom. Naime, tijela kaznenog progona podnijela su zahtjev

za naknadu štete u skladu s odredbama Zakona o kaznenom postupku o „imovinskopравnim zahtjevima u okviru kaznenog postupka“. Pritom su se oslonila na dokaze prikupljene tijekom istrage, tvrdeći da je podnositelj počinio pronevjeru državnih sredstava i tražeći od Okružnog suda da naloži naknadu štete prouzročene tom pronevjerom. Sukladno tome, bilo je očigledno da je građanski postupak bio „izravna posljedica“ kaznenog postupka. Ujedno, nacionalni sudovi su u svojim obrazloženjima podnositelju pripisali kaznenu odgovornost čime je također stvorena veza s kaznenim postupkom.

Slijedom svega navedenog, ESLJP je zaključio da je članak 6. stavak 2. primjenjiv u ovom predmetu.

U pogledu osnovanosti zahtjeva ESLJP je utvrdio da podnositelj nikada nije osuđen za kazneno djelo koje mu se stavljalo na teret pred sudom nadležnim za odlučivanje o krivnji. U presudi domaćeg suda donesenoj u praničnom postupku navedeno je da je novac „pronevjeren“ i da, iako su osumnjičenici bili oslobođeni kaznene odgovornosti obustavom kaznenog postupka zbog nastupa zastare, „šteta prouzročena kaznenim djelom“ nije bila nadoknađena. Upotrijebljena formulacija nedvosmisleno odražava stav nacionalnih sudova da je kazneno djelo bilo počinjeno i da je podnositelj kriv za to kazneno djelo, iako nikada nije bio osuđen i nikada nije imao priliku ostvariti svoja prava na obranu u kaznenom postupku.

Stoga je ESLJP jednoglasno presudio da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

S obzirom na prethodna razmatranja, ESLJP je smatrao da nije potrebno zasebno odlučivati o dopuštenosti i osnovanosti podnositeljeva prigovora na temelju članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.

PRAVEDNA NAKNADA

4.700 eura na ime neimovinske štete
1.500 eura na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na pošteno suđenje*
- *pošteno suđenje*
- *presumpcija nevinosti*
- *kaznena optužba u autonomnom konvencijskom smislu*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

ČLANAK 8.

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

GHOUMID I DRUGI PROTIV FRANCUSKE

zahtjevi br. 52273/16, 52285/16, 52290/16 i dr.
presuda vijeća od 25. lipnja 2020.

ODLUKA O ODUZIMANJU FRANCUSKOG DRŽAVLJANSTVA NIJE IMALA NEZRASMJERNE POSLJEDICE NA PRIVATNI ŽIVOT PODNOSITELJA ZAHTJEVA

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su četiri Marokanca i jedan Turčin koji su u srpnju 2007. osuđeni radi počinjenja kaznenih djela terorizma. Pušteni su na slobodu nakon odsluženja kazni zatvora 2009. i 2010. godine. Uslijedih teških terorističkih napada u Francuskoj 2015. godine, francuske vlasti odlučile su poduzeti dodatne mjere protiv počinitelja osuđenih za kaznena djela terorizma. Francuski ministar unutarnjih poslova obavijestio je podnositelje zahtjeva da je odlučio pokrenuti postupak protiv njih za oduzimanje francuskog državljanstva sukladno članku 25. stavku 1. Građanskog zakona. Conseil d'État² odobrio je ovaj postupak te je podnositeljima u listopadu 2015. oduzeto francusko državljanstvo. Njihovi zahtjevi za privremenu mjeru radi odgode izvršenja i poništenja ove odluke, odbijeni su.

² Državno vijeće Francuske

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 8. Konvencije, podnositelji su prigovorili oduzimanju francuskog državljanstva tvrdeći da im je time povrijeđeno pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života. Nadalje, tvrdili su da je oduzimanje državljanstva bilo protivno članku 4. Protokola br. 7 uz Konvenciju jer je predstavljalo "prikrivenu kaznu" za ponašanje za koje su već bili osuđeni 2007. godine.

OCJENA ESLJP-a

Članak 8.

Sudac pojedinac odbacio je podnositeljeve prigovore koji se odnose na pravo na poštovanje obiteljskog života. Naime, iako udaljšavanje stranca iz zemlje u kojoj se nalaze njegovi rođaci može utjecati na njegovo pravo na poštovanje obiteljskog života ([Moustaquim protiv Belgije](#), st. 36), odluka kojom se određenoj osobi oduzima državljanstvo ne utječe na prisutnost te osobe na državnom području. Podnositelji zahtjeva imaju boravišne dozvole na temelju kojih i dalje mogu živjeti u Francuskoj. Tek u slučaju njihovog udaljšavanja iz Francuske podnositelji mogu pred upravnim sudovima osporiti tu mjeru pozivajući se na pravo na poštovanje obiteljskog života. Iz toga slijedi da oduzimanje francuskog državljanstva nije predstavljalo miješanje u pravo podnositelja na poštovanje obiteljskog života.

ESLJP je naglasio da terorizam sam po sebi predstavlja ozbiljnu prijetnju ljudskim pravima i stoga je mogao razumjeti odluku francuskih vlasti da nakon napada 2015. pokažu veću strogost prema osobama osuđenima za kaznena djela terorizma

S druge strane, oduzimanje državljanstva u određenim okolnostima može dovesti do povrede prava na poštovanje privatnog života ([Ramadan protiv Malte](#), st. 85.) s obzirom da je državljanstvo dio identiteta osobe ([Mennesson protiv Francuske](#), st. 97.). Stoga je ESLJP u ovom predmetu ocijenio utjecaj oduzimanja državljanstva na privatni život podnositelja zahtjeva, ispitujući je li ono bilo proizvoljno te kakve su posljedice nastale za podnositelje.

(a) Proizvoljnost

Podnositeljima zahtjeva državljanstvo je oduzeto tek 10 godina nakon osude. Podnositelji su tvrdili da činjenica da je odluka donesena nakon toliko dugo vremena dokazuje političku konotaciju mjere, dok je tužena država to osporila tvrdeći da je odluka donesena zbog terorističkih napada 2015. godine. ESLJP je prihvatio da država, suočena s događajima ovakve prirode, može ponovno procijeniti odnos lojalnosti i solidarnosti između države i osoba koje su prethodno osuđene za kaznena djela terorizma ([Trabelsi protiv Belgije](#), st. 117.) i da stoga može, primjenjujući test razmjernosti, odlučiti poduzeti mjere protiv njih koje prvotno nije donijela.

Prema tome, vrijeme koje je proteklo između osuda podnositelja zahtjeva i odluka o oduzimanju njihovog državljanstva samo po sebi nije bilo dovoljno da tu mjeru učini proizvoljnom.

Nadalje, ESLJP je zaključio da je oduzimanje državljanstva bilo zakonito jer se temeljilo na članku 25. stavku 1. Građanskog zakona te je bilo popraćeno odgovarajućim postupovnim jamstvima. Odluke kojima se podnositeljima zahtjeva oduzelo njihovo državljanstvo bile su činjenično i pravno obrazložene, podnositelji su imali priliku podnijeti zahtjev za privremenu mjeru u kontradiktornom postupku u kojem su ih zastupali odvjetnici.

(b) Posljedice za podnositelje

Protiv dvojice podnositelja zahtjeva nakon oduzimanja državljanstva pokrenut je postupak protjerivanja. Iako u konačnici nije donesena odluka o protjerivanju, ono je za podnositelje i dalje moguće. Takva mjera vjerojatno bi imala utjecaj na njihov privatni život. Međutim, budući da nije izdan nikakav nalog o protjerivanju, posljedica oduzimanja državljanstva sastojala se isključivo u gubitku elementa njihova identiteta.

ESLJP je naglasio da terorizam sam po sebi predstavlja ozbiljnu prijetnju ljudskim pravima i stoga je mogao razumjeti odluku francuskih vlasti da nakon napada 2015. pokažu veću strogost prema osobama osuđenima za kaznena djela terorizma. Složio se s navodima tužene države da počinitelji takvih kaznenih djela nisu privrženi Francuskoj i stoga ne bi trebali uživati prednosti kao njezini državljani.

Također, ESLJP je uzeo u obzir da su podnositelji bili pripadnici terorističkog udruženja tijekom 10 godina, da su stekli francusko državljanstvo tek u vrijeme ili nakon počinjenja kaznenih djela te da, što je najvažnije, svi imaju drugo državljanstvo te stoga odluka o oduzimanju francuskog državljanstva nije imala za posljedicu njihovu apatridnost. Osim toga, kao što je to već spomenuto, gubitak francuskog državljanstva nije podrazumijevao automatski udaljšavanje s državnog područja.

Oduzimanje državljanstva nije predstavljalo kaznenu sankciju u smislu članka 4. Protokola br. 7.

Slijedom navedenog, ESLJP je jednoglasno utvrdio da odluka o oduzimanju francuskog državljanstva nije imala nerzamjerne posljedice na privatni život podnositelja zahtjeva, stoga nije došlo do povrede članka 8. Konvencije.

Članak 4. Protokola br. 7. uz Konvenciju

Primjenom "Engel kriterija", ESLJP je ispitao je li oduzimanje državljanstva predstavljalo "kaznenu sankciju" u smislu članka 4. Protokola br. 7.:

(i) Klasifikacija u domaćem pravu – mjera oduzimanja državljanstva bila je predviđena Građanskim, a ne u Kaznenim zakonom te je spadala u nadležnost upravnih, a ne kaznenih sudova. Conseil d'État okarakterizirao ju je kao "administrativnu sankciju".

(ii) Priroda mjere – oduzimanje državljanstva bilo je usmjereno na osobe koje su imale koristi od stjecanja francuskog državljanstva, a koje su kasnije prekršile svoju odanost Francuskoj time što su počinile osobito teška kaznena djela koja ugrožavaju samu demokraciju, poput terorizma. Stoga je mjera prije svega predstavljala prekid veze između takvih osoba i Francuske.

(iii) Ozbiljnost mjere – stupanj ozbiljnosti mjere morao se promatrati u odnosu na činjenicu da je to bio odgovor na terorizam. Dakle, bez obzira na ozbiljnost poruke koju je tužena država uputila podnositeljima kada im je oduzela državljanstvo i bez obzira na potencijalni utjecaj te mjere na njihov identitet, mjeru je valjalo ocjeniti kao reakciju na ponašanje koje ugrožava same temelje demokracije. Osim toga, ova mjera sama po sebi nije podrazumijevala udaljšavanje podnositelja iz Francuske.

Slijedom navedenog, ESLJP je utvrdio da oduzimanje državljanstva nije predstavljalo kaznenu sankciju u smislu članka 4. Protokola br. 7. te je stoga zahtjev u ovom dijelu proglašen nedopušten kao nespojiv *ratione materiae* s odredbama Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života*
- *privatni život*
- *pravo da se ne bude dva puta suđen ili kažnjen u istoj stvari*
- *oduzimanje državljanstva*
- *terorizam*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

SLOBODA IZRAŽAVANJA

ČLANAK 10.

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprječava države da podvrgnu režimu dozvola ustanove koje obavljaju djelatnosti radija ili televizije te kinematografsku djelatnost.

2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprječavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti.

BALDASSI I DRUGI PROTIV FRANCUSKE

zahtjevi br. 15271/16, 15280/16, 15282/16 i dr.
presuda vijeća od 11. lipnja 2020.

KAZNENA OSUDA ZBOG POZIVA NA BOJKOT IZRAELSKIH PROIZVODA NIJE BILA NUŽNA U DEMOKRATSKOM DRUŠTVU

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva članovi su organizacije „Collectif Palestine 68”, koja je podržavala Palestinu u okviru međunarodne kampanje „Bojkot, otuđenje i sankcije” (Boycott, Divestment and Sanctions - BDS). Kampanja je pokrenuta nakon što je Međunarodni sud pravde dao mišljenje da su „izgradnja zida koji gradi Izrael na okupiranom palestinskom području, uključujući u Istočnom Jeruzalemu i oko njega, te s njim povezani režim, u suprotnosti s međunarodnim pravom”. Podnositelji zahtjeva su u jednoj velikoj trgovini pozivali su na bojkot izraelskih proizvoda. Izložili su proizvode za koje su smatrali da su izraelskog podrijetla te dijelili letke pozivajući trgovinu da prestane prodavati proizvode uvezene iz Izraela. Podnositelji su optuženi zbog poticanja na diskriminaciju. Kazneni sud u Mulhouseu oslobodio ih je optužbe, ali je žalbeni sud ukinuo prvostupanjsku presudu te proglasio podnositelje krivima i izrekao im novčanu kaznu u iznosu od tisuću eura te naložio plaćanje štete.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 7. Konvencije, podnositelji su tvrdili da su osuđeni za poticanje na gospodarsku diskriminaciju iako to djelo nije bilo obuhvaćeno Zakonom o slobodi tiska na temelju kojeg su osuđeni. Također, prigovorili su da je kaznena osuda zbog pozivanja na bojkot izraelskih proizvoda povrijedila njihovu slobodu izražavanja zajamčenu člankom 10. Konvencije.

OCJENA ESLJP-a

Članak 7.

Podnositelji zahtjeva osuđeni su na temelju članka 24. stavka 8. Zakona o slobodi tiska koji je predviđao kažnjavanje svake osobe koja je poticala na diskriminaciju, mržnju ili nasilje nad osobom ili skupinom osoba zbog njihova podrijetla ili (ne)pripadnosti određenoj etničkoj skupini, narodu, rasi ili vjeri. U prvostupanjskom postupku, podnositelji su oslobođeni optužbi jer predmetni članak nije obuhvaćao „ekonomsku“ diskriminaciju, s obzirom da je potonja bila zasebno uređena stavkom 9. istog članka. Međutim, žalbeni sud je ukinuo prvostupanjsku presudu uz obrazloženje da su podnositelji poticali na diskriminaciju proizvoda iz Izraela, dakle diskriminaciju na temelju podrijetla proizvođača odnosno diskriminaciju „skupine osoba koja pripada određenom narodu“.

ESLJP se složio da predmetna odredba izričito ne obuhvaća poticanje na gospodarsku diskriminaciju, međutim prihvatio je navode tužene države da je Kasacijski sud i prije nastanka činjenica u ovom predmetu odlučio primjenjivati ovu odredbu na slučajeve poziva na bojkotiranje proizvoda uvezenih iz Izraela ([Willem protiv Francuske](#)).

Prema tome, s obzirom na sudsku praksu u relevantnom trenutku, podnositelji su morali znati da će vjerojatno biti osuđeni na temelju članka 24. stavka 8. Zakona o slobodi tiska zbog pozivanja na bojkot proizvoda uvezenih iz Izraela.

Stoga nije došlo do povrede članka 7. Konvencije.

Članak 10.

S obzirom na prethodno navedeni zaključak u vezi s člankom 7. Konvencije, ESLJP je zaključio da je miješanje u slobodu izražavanja podnositelja zahtjeva bilo propisano zakonom. Miješanjem se nastojalo zaštititi prava proizvođača ili dobavljača proizvoda iz Izraela na pristup tržištu, što je predstavljalo legitiman cilj „zaštite prava drugih“ predviđen stavkom 2. člankom 10. Konvencije. ESLJP-u je zatim ispitao je li miješanje bilo „nužno u demokratskom društvu“ u svjetlu načela navedenih u presudi [Perinçek protiv Švicarske](#) (st. 196. – 197.)³.

³ Zadaća ESLJP-a nije zamijeniti ocjenu nadležnih nacionalnih tijela, nego preispitati odluke koje su ta tijela donijela na temelju članka 10. Pritom nadzor ESLJP-a nije ograničen na utvrđivanje jesu li ta tijela izvršavala svoje diskrecijsko pravo razumno, pažljivo i u dobroj vjeri, već ispituje je li miješanje bilo razmjerno legitimnom cilju koji se želi postići i jesu li razlozi

ESLJP je istaknuo da je bojkot sredstvo pozivanja na prosvjed, stoga je u načelu obuhvaćen zaštitom iz članka 10. Konvencije. Međutim, poziv na bojkot predstavlja vrlo specifičan način ostvarivanja slobode izražavanja jer kombinira prosvjed s poticanjem na različito postupanje, tako da, ovisno o okolnostima, može predstavljati poziv na diskriminaciju drugih što je jedna od granica koju nikada ne bi trebalo prekoračiti u ostvarivanju slobode izražavanja. Međutim, poticanje na različito postupanje nije nužno isto što i poticanje na diskriminaciju.

U gore navedenom predmetu *Willem protiv Francuske*, ESLJP je utvrdio da je podnositelj u pozivanju na bojkot izraelskih proizvoda djelovao u svojstvu gradonačelnika te je pozvao na bojkot bez prethodne rasprave ili glasovanja u općinskom vijeću, što je značilo da nije mogao tvrditi da je potaknuo slobodnu raspravu o predmetu od javnog interesa. S druge strane, u ovom predmetu podnositelji zahtjeva bili su obični građani koji nisu bili vezani dužnostima i odgovornostima koje proizlaze iz mandata gradonačelnika i čiji utjecaj na potrošače nije bio usporediv s utjecajem gradonačelnika. Osim toga, podnositelji su

Poziv na bojkot predstavlja vrlo specifičan način ostvarivanja slobode izražavanja jer kombinira prosvjed s poticanjem na različito postupanje, tako da, ovisno o okolnostima, može predstavljati poziv na diskriminaciju drugih što je jedna od granica koje nikada ne bi trebalo prekoračiti u ostvarivanju slobode izražavanja.

pozvali na bojkot s ciljem poticanja rasprave među kupcima trgovine. Oni nisu bili osuđeni za rasističke ili antisemitske izjave niti za poticanje na mržnju ili nasilje, a trgovina nije od njih zahtijevala naknadu štete.

ESLJP je zaključio da je francusko pravo, kako je protumačeno i primijenjeno u ovom predmetu, zabranilo svaki poziv na bojkot proizvoda zbog njihova zemljopisnog podrijetla bez obzira na sadržaj, razloge i okolnosti tog poziva. Naime, nacionalni sud

je u ovom predmetu općenito zaključio da je poziv na bojkot predstavljao poticanje na diskriminaciju i da ni na koji način nije bio obuhvaćen pravom na slobodu izražavanja. Pritom nije dokazao da je osuda bila nužna u demokratskom društvu za postizanje željenog legitimnog cilja.

Postupci i primjedbe pripisani podnositeljima odnosili su se na predmet od javnog interesa (poštovanje međunarodnog javnog prava i ljudskih prava na okupiranim palestinskim područjima) te su bili dio suvremene rasprave u Francuskoj, kao i u cijeloj međunarodnoj zajednici. Stoga je djelovanje podnositelja spadalo u područje političkog izražavanja koje je po prirodi kontroverzno. To nije umanjilo njegov javni interes, pod uvjetom da nije prešlo granicu i pretvorilo se u poziv na nasilje, mržnju ili netoleranciju.

Osuđujuća presuda podnositelja zahtjeva nije bila obrazložena na način koji bi dokazao da je nacionalni sud proveo odgovarajuću ocjenu činjenica i primijenio načela sadržana u članku 10. Konvencije. Slijedom navedenog, ESLJP je utvrdio povredu tog članka.

koje su navela nacionalna tijela kako bi ga opravdala bili relevantni i dostatni te u skladu s načelima sadržanima u članku 10. uz prihvatljivu ocjenu relevantnih činjenica.

PRAVEDNA NAKNADA

380 eura na ime imovinske štete
7.000 eura na ime neimovinske štete
20.000 eura na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- sloboda izražavanja
- nema kazne bez zakona
- poziv na bojkot izraelskih proizvoda
- prosvjed
- poticanje na različito postupanje
- kaznena osuda
- obrazloženje

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

OOO FLAVUS I DRUGI PROTIV RUSIJE

zahtjevi br.12468/15, 23489/15 i 19074/16
presuda vijeća od 23. lipnja 2020.

**BLOKIRANJE INTERNET STRANICA PODNOSITELJA ZAHTJEVA BILO JE PROIZVOLJNO,
NIJE IMALO LEGITIMAN CILJ NITI JE BILO NUŽNO U DEMOKRATSKOM DRUŠTVU**

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva vlasnici su internetskih stranica na kojima se objavljuju članci, mišljenja i istraživanja oporbenih političara, novinara i stručnjaka, od kojih su mnogi kritizirali rusku vladu. U prosincu 2013. izmijenjen je ruski Zakon o informacijama kako bi se glavnom državnom odvjetniku dala ovlast blokirati internetske stranice koje su pozivale na javne neredе, ekstremističke aktivnosti ili sudjelovanje u nezakonitim okupljanjima. Pritom je glavni državni odvjetnik mogao izravno, bez sudskog naloga, podnijeti zahtjev za blokiranje regulatornom tijelu za telekomunikacije, Roskomnadzoru. To tijelo bi zatim blokiralo pristup internetskoj stranici i o tome obavijestilo vlasnika predmetne internetske stranice u roku od dvadeset i četiri sata. Sukladno novoj regulativi, glavni državni odvjetnik uputio je Roskomnadzoru zahtjev za blokiranje internetskih stranica podnositelja zahtjeva, navodeći da su one sadržavale nezakonite materijale. Roskomnadzor je blokirao pristup

podnositeljevima internetskim stranicama te od njih zatražio uklanjanje nezakonitih materijala koji su sadržavali „pozive na ekstremističke aktivnosti“. Podnositelji su protiv ove mjere pokrenuli sudske postupke tvrdeći da je mjera blokiranja ograničila njihovo pravo na slobodu širenja informacija jer je neselektivno blokirala pristup čitavim internetskim stranicama, a ne samo njezinim pojedinim dijelovima koji su sadržavali navodno problematične materijale. Pritom im nije dostavljena nikakva obavijest o konkretnim kaznenim djelima koja su navodno počinili niti im je omogućeno da ponovno uspostave pristup svojim internetskim stranicama uklanjanjem nezakonitih sadržaja. Ruski sudovi odbili su podnositeljeve tužbe obrazloživši da je cijeli postupak proveden u skladu sa zakonom te da blokiranje nije utjecalo na njihova prava i slobode.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 10. Konvencije, podnositelji su tvrdili da je blokiranje njihovih internetskih stranica bilo nezakonito i nerazmjerno. Također su tvrdili da ruski sudovi nisu supstantivno sagledali njihove prigovore sukladno članku 13. Konvencije.

OCJENA ESLJP-a

Članak 10.

ESLJP je naglasio da je Internet, zbog svoje dostupnosti i sposobnosti pohrane i priopćavanja velike količine informacija, postao jedan od najvažnijih instrumenata za ostvarivanje prava na slobodu izražavanja i informiranja. Internet pruža ključne alate za sudjelovanje u aktivnostima i raspravama o političkim pitanjima i pitanjima od općeg interesa, olakšava pristup vijestima i općenito širenje informacija. Člankom 10. Konvencije svima se jamči sloboda primanja i širenja informacija i ideja. Ta sloboda se ne primjenjuje samo na sadržaj informacija nego i na načine njihova širenja ([Ahmet Yildirim protiv Turske](#), st. 48. – 54.).

Blokiranje internetskih stranica predstavljalo je miješanje javne vlasti u pravo na primanje i širenje informacija. ESLJP je odlučio ispitati zakonitost, legitimnost i nužnost ove mjere u demokratskom društvu u ovom konkretnom slučaju.

Pristup internetskim stranicama podnositelja zahtjeva blokiran je u skladu sa Zakonom o informacijama. Taj zakon omogućio je glavnom državnom odvjetniku da zatraži blokiranje tri kategorije sadržaja, uključujući pozive na javne neredne i sudjelovanje u nezakonitim javnim okupljanjima. Zakon je također propisao da obavijest *Roskomnadzora* mora sadržavati URL internetske stranice koji omogućuje identifikaciju nezakonitog sadržaja. Obavijesti koje je *Roskomnadzor* dostavio podnositeljima zahtjeva nisu sadržavale URL, već su navele cijelu domenu internetske stranice čime je onemogućena identifikacija točnog sadržaja kojeg je trebalo ukloniti. Stoga je ESLJP utvrdio da su ruska tjela postupala proizvoljno i na taj način spriječila podnositelje da donesu informiranu odluku o uklanjanju ili izmjeni nezakonitog sadržaja i podnesu prigovor na zahtjev glavnog državnog odvjetnika.

Sadržaj objavljen na internetskim stranicama prva dva podnositelja odnosio se na izražavanje podrške osobama kojima je suđeno u vezi s prosvjedima održanima 2012. na trgu Bolotnaya protiv navodno namještenih predsjedničkih izbora koji su rezultirali sukobom između prosvjednika i policije, te doveli do višestrukih kaznenih postupaka protiv sudionika. Dakle, radilo se o obavještanju javnosti o pitanjima od općeg interesa i pružanju različitih perspektiva, uključujući one koje su mogle biti kritične prema službenoj politici. Glavni državni odvjetnik okarakterizirao je taj sadržaj kao poziv na sudjelovanje u nezakonitim javnim okupljanjima. ESLJP je istaknuo da se izražavanje podrške osobama kojima je suđeno u vezi s događajima u Bolotnaya ne može smatrati pozivom na nezakonita javna okupljanja. Takvo tumačenje glavnog državnog odvjetnika nema nikakvu činjeničnu osnovu te je stoga bilo proizvoljno i očigledno nerazumno.

Pri donošenju odluke sudovi su ograničili svoj nadzor na utvrđivanje da su glavni državni odvjetnik i Roskomnadzor izvršavali diskrecijsku ovlast sukladno Zakonu o informacijama. Međutim, preispitivanje u skladu s Konvencijom zahtijevalo je uzimanje u obzir činjenice da je takva mjera, čineći velike količine informacija nedostupnima, znatno ograničila prava korisnika Interneta te imala velik kolateralni učinak.

U odnosu na internetsku stranicu trećeg podnositelja zahtjeva, glavni državni odvjetnik je tvrdio da slika brošure objavljena na toj stranici potiče stanovnike Krima na poduzimanje „nezakonitih radnji”. Pritom nije precizirao prirodu navodno nezakonitih radnji, elemente koji bi ih učinili nezakonitima ili tijelo koje mu je omogućilo da utvrdi koje bi se ponašanje neruskih državljana koji žive izvan ruske nadležnosti trebalo smatrati nezakonitim. U svakom slučaju, generički pojam „nezakonite radnje” nije bio obuhvaćen nijednom od tri kategorije zabranjenih sadržaja definiranih Zakonom o informacijama, stoga odluka glavnog državnog odvjetnika nije imala pravnu osnovu.

Zabrana pristupa cijelokupnoj internetskoj stranici bila je ekstremna mjera usporediva sa zabranom rada novina ili televizijskih postaja. Takvom mjerom, ruske vlasti su zanemarile razliku između zakonitih i nezakonitih informacija koje su internetske stranice sadržavale i učinile nedostupnim sadržaj koji nije bio utvđen kao nezakonit. ESLJP je istaknuo da blokiranje pristupa zakonitom sadržaju nikada ne smije biti automatska posljedica mjere blokiranja drugog sadržaja na način kako je to ruski Zakon o informacijama predviđao. Svaka neselektivna mjera blokiranja koja ometa pristup zakonitom sadržaju pojedinih internetskih stranica kao kolateralni učinak mjere usmjerene na nezakoniti sadržaj, predstavlja proizvoljno zadiranje u prava vlasnika takvih internetskih stranica.

Tužena država nije iznijela nikakvo opravdanje za takvo neselektivno blokiranje, niti je objasnila legitiman cilj ili prijeku društvenu potrebu koju se nastojila postići blokiranjem pristupa internetskim stranicama podnositelja zahtjeva. Podnositelji zahtjeva su tvrdili da je stvarni cilj ruskih vlasti bio suzbijanje pristupa opozicijskim medijima što izaziva ozbiljnu zabrinutost.

Podnositelji zahtjeva nisu imali na raspolaganju nikakve procesne mjere kojima su se mogli zaštititi od proizvoljnog mješanja u njihovo pravo na slobodu širenja informacija. Naime, Zakon o informacijama nije zahtijevao nikakav oblik sudjelovanja vlasnika internetskih stranica u postupku blokiranja stoga podnositelji zahtjeva nisu imali mogućnost, prije blokiranja njihovih internetskih stranica, odlučiti hoće li ukloniti navodno nezakonit sadržaj ili zatražiti sudsko preispitivanje.

Nadležna tijela nisu bila obvezna opravdati nužnost i razmjernost zadiranja u slobodu izražavanja na internetu niti su bila dužna razmotriti manje nametljive mjere kojima mi se postigao isti rezultat. Nisu morala niti provjeriti je li mjera blokiranja strogo usmjerena na nezakoniti sadržaj i da nema proizvoljne ili pretjerane učinke, uključujući one koji proizlaze iz blokiranja pristupa cijeloj internetskoj stranici.

Podnositeljima je bilo teško, ako ne i nemoguće, osporiti mjeru blokiranja u sudskom postupku. Domaći sudovi nisu nastojali odvagnuti različite interese u pitanju, niti su uzeli u obzir kriterije utvrđene Konvencijom. Pri donošenju odluke sudovi su ograničili svoj nadzor na utvrđivanje da su glavni državni odvjetnik i Roskomnadzor izvršavali diskrecijsku ovlast sukladno Zakonu o informacijama. Međutim, preispitivanje u skladu s Konvencijom zahtijevalo je uzimanje u obzir činjenice da je takva mjera, čineći velike količine informacija nedostupnima, znatno ograničila prava korisnika Interneta te imala velik kolateralni učinak.

Slijedom navedenog, zadiranje u pravo podnositelja zahtjeva na širenje informacija, nije bilo opravdano sukladno članku 10. stavku 2. Konvencije jer nije imalo nikakav legitiman cilj i nije bio nužno u demokratskom društvu.

Članak 13.

Europski sud je zaključio da nijedan od domaćih sudova nije meritorno ispitao podnositeljeve prigovore. Drugim riječima, domaći sudovi nisu ispitali jesu li nadležna tijela ocijenila nužnost i razmjernost mjera blokiranja i njihovo prekomjerno područje primjene. Stoga u danim okolnostima podnositelji nisu imali na raspolaganju djelotvorno pravno sredstvo te je u došlo do povrede članka 13. u vezi s člankom 10. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

10.000 eura na ime neimovinske štete
1.000 eura na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- sloboda izražavanja
- pravo na primanje i širenje informacija
- blokiranje internet stranica
- proizvoljnost
- legitiman cilj
- nužno u demokratskom društvu
- pravo na djelotvorno pravno sredstvo

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ZABRANA DISKRIMINACIJE

ČLANAK 14.

Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.

POPOVIĆ I DRUGI PROTIV SRBIJE

*zahtjevi br. 26944/13, 14616/16, 14619/16 i dr.
presuda vijeća od 30. lipnja 2020.*

RAZLIČITO POSTUPANJE PREMA CIVILIMA S INVALIDITETOM I RATNIM VETERANIMA S INVALIDITETOM BILO JE OBJEKTIVNO I RAZUMNO OPRAVDANO

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su paraplegičari. Dijagnosticiran im je 100 % invaliditet te su im dodijeljene određene socijalne naknade uključujući naknadu za primanje pomoći od druge osobe. Podnositelji su protiv Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike podnijeli tužbu zbog diskriminacije, tvrdeći da su kao civili s invaliditetom bili diskriminirani u odnosu na ratne veterane s istim invaliditetom jer su im bila dodijeljene manje naknade. Nacionalni sudovi odbili su podnositeljeve tužbene zahtjeve tvrdeći da dodjeljivanje različitih davanja različitim kategorijama osoba s invaliditetom nije predstavljalo diskriminaciju, osobito s obzirom na diskrecijsku ovlast države da odlučuje o pitanjima socijalne politike.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 14. Konvencije, podnositelji zahtjeva su se žalili da ih tužena država diskriminira u pružanju invalidskih naknada. Konkretno, prigovorili su da im je, s obzirom na to da su pripadali kategoriji civila s invaliditetom, u usporedbi s ratnim veteranima s istim invaliditetom dodijeljena puno manja naknada za primanje pomoći i da nisu imali pravo ni na osobnu naknadu za invalidnost ni na ortopedsku naknadu.

OCJENA ESLJP-a

ESLJP je u svojoj sudskoj praksi utvrdio da samo razlike u postupanju koje se temelje na prepoznatljivoj karakteristici ili „statusu“ mogu predstavljati diskriminaciju u smislu članka 14. Konvencije (*Fábián protiv Mađarske*, [VV], st. 113.). Kako bi ovaj članak bio primjenjiv, mora postojati razlika u postupanju prema osobama u sličnim ili relativno sličnim situacijama (*Molla Sali protiv Grčke*, st. 133.). Takva razlika u postupanju diskriminirajuća je ako nema objektivno i razumno opravdanje ili drugim riječima ako nema legitiman cilj ili razuman odnos proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti.

Države ugovornice imaju slobodu procjene u odlučivanju je li različito postupanje u određenim situacijama opravdano. Opseg slobode procjene varira ovisno o okolnostima, predmetu i kontekstu (*Stummer protiv Austrije*, [VV], st. 88.).

Što se tiče tereta dokazivanja prema članku 14. Konvencije, sukladno sudskoj praksi ESLJP-a, nakon što podnositelj iznese *prima facie* dokaze da je bilo različitog postupanja, na tuženoj državi je da dokaže da je ono bilo opravdano (*Vallianatos i dugi. protiv Grčke*, [VV], st. 85.).

ESLJP je u pravilu trebao ispitati jesu li podnositelji zahtjeva, kao civili s invaliditetom, bili u „analognoj ili relevantno sličnoj situaciji“ kao ratni veterani s invaliditetom. Međutim, u okviru ovog predmeta smatrao je da to nije bilo nužno jer je, u svakom slučaju, razlika u postupanju između ovih dviju skupina imala objektivno i razumno opravdanje.

Naime, ESLJP je prihvatio argument tužene države da je različito postupanje bilo opravdano različitim načinima na koje su dvije skupine pretrpjele svoje ozljede. S jedne strane, ratni veterani s invaliditetom pretrpjeli su ozljede tijekom svoje vojne službe, dakle u obavljanju dužnosti prema državi, zbog koje su po prirodi stvari bili izloženi višoj razini rizika. Zbog ove razine rizika, njihove ozljede je bilo teško osigurati i bilo je teško, ako ne i nemoguće, dobiti naknadu štete za ozljede koje su im nanijeli agenti druge države koja je sudjelovala u vojnom sukobu. S druge strane, civili s invaliditetom kojima pripadaju podnositelji zahtjeva, bili su ozlijeđeni tijekom nesreća, bolesti ili postupanja trećih osoba.

Kada je riječ o općim mjerama gospodarske ili socijalne politike nacionalna tijela su u načelu u boljem položaju od međunarodnog suda ocijeniti ono što je u javnom interesu. ESLJP stoga poštuje politički izbor zakonodavca, osim ako on nije „očito bez razumnog temelja“.

Razlika u pružanju naknada stoga je bila posljedica različitih položaja ovih skupina. To uključuje i „moralni dug“ koji država ima prema ratnim veteranima zbog njihove službe. Osim toga, razmatrajući ovaj predmet ESLJP je otkrio da u Srbiji civili s invaliditetom koji nemaju sredstva za život imaju pravo na niz davanja koja pojedini ratni veteran možda ne bi mogao ostvariti. Stoga je stvarna razlika u postupanju između ove dvije skupine mogla biti i manja od one koju su podnositelji naveli.

ESLJP je zatim naglasio ono što je više puta ponovio u svojoj sudskoj praksi – kada je riječ o općim mjerama gospodarske ili socijalne politike nacionalna tijela su u načelu u boljem položaju od međunarodnog suda ocijeniti ono što je u javnom interesu. ESLJP stoga poštuje politički izbor zakonodavca, osim ako on nije „očito bez razumnog temelja” (*Dickson protiv Ujedinjene Kraljevine*, [VV], st. 78.).

U predmetu podnositelja zahtjeva, ESLJP je zaključio da izbor srpskog zakonodavca nije bio bez razumne osnove te se temelji na relevantnim i dostatnim razlozima.

Slijedom navedenog, ESLJP je, s pet glasova naprema dva, presudio da nije došlo do povrede članka 14. u vezi s člankom 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.

KLJUČNE RIJEČI

- *zabrana diskriminacije*
- *civili s invaliditetom*
- *ratni veterani s invaliditetom*
- *sloboda procjene države*
- *socijalne politike*
- *objektivno i razumno opravdanje*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

Suci Ravarani i Schukking izrazili su izdvojeno suglasno mišljenje, dok je sudac Vehabović izrazio suprotstavljeno mišljenje kojem se pridružio sudac Paczolay.

POJEDINAČNI ZAHTJEVI

ČLANAK 34.

Sud može primati zahtjeve bilo koje fizičke osobe, nevladine organizacije ili skupine pojedinaca koji tvrde da su žrtve povrede prava priznatih u ovoj Konvenciji ili dodatnim protokolima što ih je počinila jedna visoka ugovorna stranka. Visoke ugovorne stranke obvezuju se da ni na koji način neće sprječavati djelotvorno vršenje toga prava.

ALBERT I DRUGI PROTIV MAĐARSKE

zahtjev br. 5294/14

presuda velikog vijeća od 7. srpnja 2020.

PODNOŠITELJI ZAHTJEVA NISU MOGLI PODNIJETI ZAHTJEV SUDU PRIGOVARAJUĆI ZAKONSKOJ REFORMI KOJA JE UTJECALA NA BANKE U KOJIMA SU IMALI DIONICE, A NE NA NJIH KAO DIONIČARE

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su dioničari u dvije mađarske banke. Mađarska vlada 2013. godine donijela je Zakon o integraciji zadružnih kreditnih institucija i izmjeni određenih zakona u vezi s gospodarskim pitanjima (dalje: Zakon o integraciji) čiji je cilj bio poboljšati kreditne institucije u Mađarskoj. Zakonom o integraciji predviđena je obvezna integracija banaka koju su vodila dva tijela pod neizravnom kontrolom države: Organizacija za integraciju i Štedionica. U okviru ove zakonske reforme banke su *de facto* morale biti članovi Organizacije za integraciju. Naime, odlazak iz navedene Organizacije podrazumijevao je ponovno podnošenje zahtjeva za izdavanje bankarske dozvole te podizanje vlastitog kapitala banaka. Obje banke čiji dioničari su bili podnositelji zahtjeva u konačnici su odlučile ostati članice integracijske sheme. Odluku o ostanku donijela su nadležna tijela banaka, odnosno glavna skupština i uprava banaka. Podnositelji zahtjeva zajedno su imali najveći dio dionica (98% dionica u jednoj i oko 88% u drugoj banci), a svaki pojedinačno imao je oko 0,016 % dionica. Podnositelji su smatrali da su Zakonom o integraciji prekomjerno ograničena njihova prava da utječu na poslovanje navedenih banaka, a posebice prava donošenja i izmjene ugovora o osnivanju, usvajanja godišnjih izvješća, imenovanja članova uprave i određivanja temeljnog kapitala ili isplate dividende.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, podnositelji zahtjeva pred ESLJP-om su prigovorili da je Zakon o integraciji ograničio njihova vlasnička prava kao dioničara.

U [presudi](#) od 29. siječnja 2019. godine vijeće ESLJP-a je utvrdilo da nije došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju jer podnositelji nisu bili izravne žrtve povrede Konvencije. Na zahtjev podnositelja predmet je ustupljen velikom vijeću.

OCJENA ESLJP-a

ESLJP je ponovio svoje dobro utvrđeno stajalište da podnositelji zahtjeva ne mogu prigovarati povredi Konvencije *in abstracto*. Naime, Konvencija ne priznaje institut *actio popularis* što znači da osoba koja želi podnijeti zahtjev ESLJP-u mora dokazati da je izravno pogođena mjerom koju osporava ([Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu protiv Rumunjske](#) [VV], st. 96.).

Kada je riječ o zahtjevima koje podnose dioničari trgovačkog društva, ESLJP je istaknuo kako treba i razlikovati prigovore dioničara zbog mjera koje utječu na njihova prava koja imaju kao dioničari i prigovora zbog mjera koje utječu na samo trgovačko društvo u kojem imaju dionice ([Lekić protiv Slovenije](#) [VV], st. 111.). U prvoj skupini, dioničari se mogu smatrati žrtvama u smislu članka 34. Konvencije, dok se u drugoj skupini načelno ne mogu smatrati žrtvama osim u dvije iznimne situacije. Prva je situacija kada su trgovačko društvo i njegovi dioničari tako blisko povezani da nije prirodno napraviti razliku između njih ([KIPS DOO i Drekalović protiv Crne Gore](#), st. 87,) a druga je situacija kada je to opravdano „iznimnim okolnostima” zbog kojih trgovačka društva nisu u mogućnosti samostalno podnijeti zahtjev ESLJP-u ([Vladimirova protiv Rusije](#), st. 40-41.).

Kada je riječ o zahtjevima koje podnose dioničari trgovačkog društva, ESLJP je istaknuo da razlikovati prigovore dioničara zbog mjera koje utječu na njihova prava koja imaju kao dioničari i prigovora zbog mjera koje utječu na trgovačko društvo u kojima imaju dionice.

U ovom predmetu, ESLJP je ocijenio da Zakon o integraciji nije izravno utjecao na prava podnositelja zahtjeva kao dioničara. Naime, navedeni Zakon primarno je utjecao na same banke i njihovu upravljačku strukturu. Iako su banke imale mogućnost napuštanja integracijske sheme, taj odlazak je značio da će morati ponovno zatražiti bankarsku dozvolu i podići vlastiti kapital banaka. Stoga su banke *de facto* bile

prisiljene ostati u novoj strukturi i time su veliki dio svoje upravljačke autonomije ustupile Organizaciji za integraciju i Štedionici. Utjecaj zakonske reforme na situaciju pojedinačnih dioničara bio je sporedan i neizravan. Ništa nije ukazivalo na to da su mjere bili usmjerene protiv ili da su na bilo koji način negativno utjecale na prava podnositelja zahtjeva kao pojedinačnih dioničara. Zakon o integraciji i njegove izmjene i dopune nisu izravno regulirale nijedno od posebnih zakonskih prava koja su podnositelji zahtjeva kao dioničari imali prema mjerodavnom domaćem pravu, niti su izravno ometale ostvarivanje tih prava.

Podnositelji zahtjeva su tvrdili da Zakon o integraciji ograničava njihov utjecaj na poslovanje i politiku banaka, međutim te ovlasti su, prema mjerodavnom domaćem pravu, pripadale isključivo upravnim tijelima trgovačkih društava, a ne dioničarima. Osim toga, utjecaj dioničara na poslovanje banaka bio je očigledno slab s obzirom na broj dionica u vlasništvu prosječnog dioničara i nepostojanje bilo kakvog dioničarskog sporazuma koji bi konsolidirao njihov fragmentirani utjecaj na glavnim skupštinama. ESLJP je stoga zaključio da su se mjere na koje prigovaraju podnositelji zahtjeva uglavnom odnosile na banke, te da nisu izravno utjecale na prava dioničara podnositelja zahtjeva kao takva.

Slijedom navedenog, preostalo je ispitati je li se na podnositelje zahtjeva mogla primijeniti jedna od gore navedene dvije iznimke da bi se ipak mogli smatrati žrtvama u smislu čl. 34. Konvencije.

Je li postojala bliska povezanost podnositelja zahtjeva s bankama

ESLJP je u nekim predmetima podnositeljima zahtjeva priznao status žrtve iako se osporene mjere nisu odnosile na njih kao dioničare već na sama trgovačka društva. To je bilo u situacijama kada nije bilo svrhovito razlikovati dioničare od samog trgovačkog društva, primjerice kada se radilo o dioničarima malih obiteljskih poduzeća, ili kada je trgovačko društvo imalo samo jednog dioničara i sl. ([Pine Valley Developments Ltd i drugi protiv Irske](#), st. 42.)

U ovom predmetu, dvije banke u kojima su podnositelji zahtjeva bili dioničari nisu bile obiteljske tvrtke niti su na bilo koji način bile usko povezane s podnositeljima zahtjeva jer se radilo o dioničkim društvima. Činjenica da su podnositelji imali gotovo 100 % dionica u obje banke nije bila važna, jer oni nisu obavljali vlastiti posao posredstvom banaka niti su imali izravni osobni interes u predmetu zahtjeva. Stoga je ESLJP zaključio da nije postojala bliska povezanost podnositelja zahtjeva s bankama.

Jesu li postojale iznimne okolnosti zbog kojih banke nisu mogle samostalno podnijeti zahtjev ESLJP-u

ESLJP je određenim dioničarima dopustio da nastave s prigovorom u situacijama kada su postojale „iznimne okolnosti“ koje su sprječavale trgovačko društvo da samo podnese zahtjev ESLJP-u. U takvim slučajevima, probijanje "korporativnog vela" može biti opravdano samo kada je nedvojbeno utvrđeno da društvo nije moglo pokrenuti postupak pred ESLJP-om putem svojih redovnih upravnih organa ([Agrotexim i drugi protiv Grčke](#), st. 66.). Pritom dioničari podnositelji zahtjeva moraju dokazati postojanje tih iznimnih okolnosti, odnosno činjenice da redovni upravitelj nije mogao ili nije htio obratiti se domaćim sudovima ili ESLJP-u, te da se radi o mjeri koja bi mogla, izravno ili neizravno, imati ozbiljan utjecaj na situaciju dioničara u društvu.

U slučaju podnositelja zahtjeva, dvije banke nikada nisu bile podvrgnute bilo kakvom likvidacijskom ili stečajnom postupku, te su cijelo vrijeme nastavile sa svojim poslovanjem i bile zastupane od strane redovne uprave. Podnositelji zahtjeva zajedno su imali veliku većinu glasova na glavnim skupštinama dviju banaka i mogli su, ako su htjeli, naložiti

bankama da pokrenu sudski postupak u njihovo ime. Također, podnositelji nisu iznijeli nikakve konkretne tvrdnje o postojanju pretjeranog pritiska vlasti, već su samo općenito naveli da je postojao "visok stupanj uključenosti države u integraciju".

Činjenica jest da su banke bile pod pritiskom da se pridruže novoj integraciji, međutim taj ih pritisak nije spriječio da integracijsku reformu ospore pred sudovima. Podnositelji nisu pružili nikakve dokaze o bilo kakvom pritisku na banke koji ih je spriječio da osporavaju reformu. Naprotiv, domaći pravni sustav omogućio je zainteresiranim osobama pristup sudu za osporavanje reforme općenito, kao i posebnih odluka Organizacije za integraciju. Konkretno, Zakon o integraciji bio je u cijelosti osporen pred mađarskim Ustavnim sudom, koji je izmijenio neke njegove odredbe što je rezultiralo izmjenama i dopunama tog zakona. Također, protiv odluka Organizacije za integraciju i Štedionice bili su uspješno korišteni pravni lijekovi.

Slijedom navedenog, nije bilo iznimnih okolnosti koje su spriječile banke da podnesu predmetne prigovore ESLJP-u u svoje ime. Drugim riječima, pritužbe na Zakon o integraciji trebale su podnijeti dvije banke, a ne podnositelji zahtjeva koji nisu mogli tvrditi da su žrtve navodnih povreda u smislu članka 34. Konvencije. Stoga je zahtjev odbačen kao nespojiv *ratione personae* s odredbama Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- pojedinačni zahtjevi
- zaštita vlasništva
- žrtva u smislu članka 34. Konvencije
- prava dioničara na podnošenje zahtjeva
- utjecaj dioničara na poslovanje banaka

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

Sudac Dedov izrazio je izdvojeno suglasno mišljenje koje je priloženo uz presudu.

ZABRANA KOLEKTIVNOG PROTJERIVANJA STRANACA

ČLANAK 4. PROTOKOLA BR. 4

Kolektivno protjerivanje stranaca je zabranjeno.

M.K. I DRUGI PROTIV POLJSKE

*zahtjevi br. 40503/17, 42902/17 i 43643/17
presuda vijeća od 23. srpnja 2020.*

ODLUKE POLJSKE GRANIČNE POLICIJE O VRAĆANJU PODNOSITELJA U BJELORUSIJU NISU BILE INDIVIDUALIZIRANE, VEĆ PREDSTAVLJAJU DIO ŠIRE POLITIKE PROTJERIVANJA STRANACA TE SU STOGA DOVELE DO POVREDE PRAVA NA ZABRANU KOLEKTIVNOG PROTJERIVANJA

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva (sveukupno 13 podnositelja u 3 zahtjeva, dalje: podnositelji) su ruski državljani čečenskog podrijetla. Tijekom 2017. godine dolazili su u nekoliko navrata na granične prijelaze između Poljske i Bjelorusije (prijelazi Terespol i Czeremca-Połowce). Prvi podnositelj zahtjeva je u tom razdoblju na granični prijelaz došao otprilike 30 puta, drugi podnositelji drugog zahtjeva 2 puta, a podnositelji trećeg zahtjeva 12 puta. Podnositelji navode kako su svaki put pokušavali podnijeti zahtjev za azil, ali im je to onemogućila granična policija. Naime, službenici granične policije su im uskratili ulazak u Poljsku, te ih vratili u Bjelorusiju, unatoč tome što su podnositelji tvrdili da u Bjelorusiji neće imati prikladan pristup postupku azila te da im prijeti protjerivanje u Rusku Federaciju (Čečenija), gdje bi mogli biti izloženi mučenju, nečovječnom i/ili ponižavajućem postupanju ili kazni. Prema službenim dokumentima poljske granične policije, podnositelji nisu izrazili želju za podnošenjem zahtjeva za azil, iako su brojne domaće institucije za praćenje ljudskih prava, nevladine organizacije i mediji u svojim izvještajima zapazili da je poljska granična policija zapravo rutinski odbijala zaprimiti zahtjeve za azil.

Europski sud za ljudska prava (dalje: ESLJP) je u sva tri predmeta donio privremenu mjeru sukladno članku 39. Poslovnika kojima je Poljskoj zabranio povratak podnositelja u Bjelorusiju. Usprkos tome, podnositelji su vraćeni u Bjelorusiju. U odnosu na podnositelje drugog zahtjeva, njihovi zahtjevi za azil su u međuvremenu zaprimljeni, a podnositelji su smješteni u prihvatni centar za tražitelje azila.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 3. Konvencije i članak 4. Protokola br. 4 uz Konvenciju, podnositelji zahtjeva su naveli da su u bezbroj prilika pokušavali podnijeti zahtjeve za azil na granici. Unatoč tome, granična policija ih je vraćala u Bjelorusiju bez ispitivanja zahtjeva za azil. Također, podnositelji su prigovorili da nisu imali na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo protiv takvih odluka o vraćanju u Bjelorusiju, zajamčeno člankom 13. Konvencije, te da država nije provela privremene mjere o zabrani vraćanja u Bjelorusiju, određene od strane ESLJP-a, a suprotno članku 34. Konvencije.

OCJENA ESLJP-A

Pitanje nadležnosti u smislu članka 1. Konvencije

ESLJP je najprije ispitao je li zahtjev dopušten jer su poljske vlasti tvrdile da su podnositelji bili na poljskom teritoriju samo kratko (točnije, samo na graničnom prijelazu) te da, pravno gledajući, nisu pristupili njezinom teritoriju. Stoga su poljske vlasti tvrdile da je njihova nadležnost postojala samo u odnosu na donošenje odluka o ulasku u zemlju.

ESLJP je naveo kako su oba granična prijelaza – Terespol i Czeremcha-Połowce – smještene na granici između dvije susjedne države, a njima rukovodi osoblje jedinica poljske granične policije. Dakle, granični prijelaz nadziru službenici Poljske koji provode ovlasti koje im je Poljska dodijelila. Sukladno tome, presumpcija nadležnosti Poljske je primjenjiva na sve radnje poduzete prema podnositeljima. Štoviše, sve predmetne radnje poduzeli su isključivo službenici granične poljske policije, temeljem normi domaćeg i EU prava. Stoga se predmetne radnje mogu pripisati Poljskoj i spadaju u njenu nadležnost u skladu sa značenjem članka 1. Konvencije.

Članak 3.

ESLJP je ponovio kako države stranke Konvencije imaju pravo, na temelju međunarodnog prava i sukladno svojim ugovornim obvezama, uključujući i Konvenciju, kontrolirati ulazak, boravište i protjerivanje stranaca (*Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV], st. 113., i *Üner protiv Nizozemske* [VV], st. 54.). Međutim, protjerivanje stranca može dovesti do pitanja povrede članka 3. Konvencije, onda kada postoje suštinski razlozi za vjerovati da određena osoba, ako bude protjerana, može biti izložena riziku od mučenja, nečovječnog i/ili ponižavajućeg postupanja i/ili kazni u određenoj državi. U takvim okolnostima, članak 3. implicira obvezu države da ne vrati osobu u spornu državu (*Saadi protiv Italije* [VV], st. 124. - 125., i *Ilias i Ahmed protiv Mađarske* [VV], st. 126). Obzirom da je zabrana kršenja članka 3. Konvencije apsolutna, nisu dozvoljene nikakve iznimke (*Saadi protiv Italije*, st. 138.).

U slučajevima u kojima je ispitivao vraćanje tražitelja azila, ESLJP je naglasio kako neće ispitivati sam sadržaj zahtjeva za azil (npr. *M.S.S. protiv Belgije i Grčke* [VV], st. 286.). Njegova glavna zadaća je ispitati postoje li u sustavu države stranke Konvencije učinkovita jamstva da neće doći do arbitrarnog postupanja prema tražitelju azila, u vidu izravnog ili

neizravnog *refoulement-a*, odnosno vraćanja tražitelja azila u zemlju iz koje je izbjegao zbog opasnosti za život i sigurnost.

ESLJP je istaknuo kako je u načelu na tražitelju azila koji traži međunarodnu zaštitu da svoj zahtjev za azil podnese državi stranki Konvencije od koje to traži, što je moguće prije, kao i da iznese sve razloge na kojima temelji svoj zahtjev i podnese dokaze kojima potkrjepljuje navode o tome da bi protjerivanje u njegovu/njezinu zemlju porijekla moglo dovesti do povrede članka 3. Konvencije (*F.G. protiv Švedske* [VV], st. 125.). Međutim, zbog specifične situacije u kojoj se tražitelji azila nalaze, treba im dati povjerenje prilikom ocjene vjerodostojnosti njihovih tvrdnji i dokumenata koje su podnijeli. U svakom slučaju, u ocjeni tvrdnji tražitelja azila treba uzeti u obzir predvidive posljedice vraćanja tražitelja azila u zemlju porijekla, i to u svjetlu objektivne situacije u toj zemlji, te njegovih/njezinih osobnih prilika (*Vilvarajah i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, st. 108.).

Sukladno praksi ESLJP-a osobe koje traže međunarodnu zaštitu moraju biti zaštićene od vraćanja u zemlju podrijetla prije nego su njihove tvrdnje temeljito ispitane. Stoga, država ne smije uskratiti pristup svom teritoriju osobi koja tvrdi da bi, ako ostane na teritoriju susjedne države, mogla biti podvrgnuta mučenju i/ili nečovječnom ponašanju, i to sve dok njezin zahtjev za međunarodnu zaštitu ne bude ispitan, osim ako nisu poduzete adekvatne mjere za uklanjanje takvog rizika.

Nadalje, ESLJP je u svojim prethodnim presudama naglasio da kada država bez meritornog ispitivanja zahtjeva za azil vraća tražitelja azila u treću zemlju, neovisno o tome

Država mora osigurati ostanak tražitelja azila na svojem teritoriju sve dok se njegov/njezin zahtjev ne ispita.

je li to država članica EU i/ili stranka Konvencije, glavno pitanje koje se postavlja je hoće li tražitelj azila u toj zemlji imati adekvatan pristup postupku azila. Ukoliko se ustanovi da ne postoje

adekvatna jamstva u ovom pogledu, članak 3. Konvencije implicira dužnost države da ga ne vrati u tu državu.

U konkretnom slučaju, pri ocjeni jesu li podnositelji zahtjeva u ovom predmetu izrazili želju za podnošenjem zahtjeva za azil, kao i pri ocjeni argumenata poljskih vlasti o tome da podnositelji nisu podnijeli nikakav dokaz da bi mogli biti podvrgnuti mučenju u zemlji podrijetla, ESLJP je razmotrio službene statistike koje su potvrđivale da sustav azila u Bjelorusiji nije učinkovit kada se radi o ruskim državljanima, izjavu tadašnjeg ministra unutrašnjih poslova koju je dao prilikom posjeta granici, a u kojoj je izričito očitovao protivljenje prihvaćanju migranata iz Čečenije (v., *mutatis mutandis*, *El-Masri protiv Republike Sjeverne Makedonije* [VV], st. 163.), kao i izvještaje domaćih institucija za praćenje ljudskih prava i nevladinih organizacija o sistemskoj praksi netočnog bilježenja izjava koje daju tražitelji azila.

Iako su podnositelji zahtjeva u takvim razgovorima izričito izrazili svoj strah od mučenja i nečovječnog postupanja kojem bi mogli biti izvrgnuti u zemlji podrijetla, svejedno su bili usmjereni na pitanja o njihovoj ekonomskoj, profesionalnoj i osobnoj situaciji. Kod pojedinih podnositelja su zanemareni čak i pisani zahtjevi za azilom. Na taj način su u službenim

bilješkama izjave o izraženom strahu podnositelja zahtjeva ispuštene, a navode se samo odgovori na ostala pitanja (upućujući na zaključak da se radi o ekonomskim migrantima, a ne tražiteljima azila). Također, službene bilješke su sastavljene na poljskom jeziku – jeziku koji podnositelji ne razumiju, te im nisu ponuđene na potpis.

U ocjeni tvrdnji tražitelja azila treba uzeti u obzir predvidive posljedice vraćanja tražitelja azila u zemlju porijekla, i to u svjetlu objektivne situacije u toj zemlji (službene statistike, izvještaji organizacija), te njegovih/njezinih osobnih prilika.

Nadalje, ESLJP je uvažio i predočene kopije podnositeljevih zahtjeva za azil koje su pokušavali predati graničnoj policiji, elektronske zahtjeve za azil koje su kasnije upućivali njihovi odvjetnici graničnoj policiji, kao i to što je i sam ESLJP donio privremenu mjeru sukladno članku 39. Poslovnika.

ESLJP je ispitao i argument poljskih vlasti o tome da su postupale sukladno EU pravu, te je zaključio da odredbe EU prava, uključujući i Zakonik o schengenskim granicama, izričito priznaju načelo *non-refoulement*, onako kako je zajamčeno Konvencijom o pravima izbjeglica iz 1951. godine, te prihvaćaju da se ono primjenjuje na osobe koje prolaze graničnu kontrolu, dakle prije ulaska na teritorij dotične države.

Zaključno, ESLJP je utvrdio da je došlo do povrede članka 3. Konvencije jer je podnositeljima uskraćen pristup postupku azila, te su zbog odbijanja poljskih vlasti da ih primi u Poljsku bili izloženi ozbiljnom riziku mučenja i/ili nečovječnog postupanja koji im prijete u Čečeniji.

Članak 4. Protokola br. 4

Svrha ovog članka jest spriječiti države da kolektivno vrata strance bez individualnog ispitivanja njihova zahtjeva za međunarodnu zaštitu.

Sukladno praksi ESLJP-a, kolektivno protjerivanje stranaca se treba razumjeti kao "bilo koja mjera koja prisiljava strance, kao grupu, da napuste državu, osim kada je takva mjera poduzeta na osnovu razumnog i objektivnog ispitivanja određenog slučaja svakog pojedinog stranca u grupi" (v. [Sultani protiv Francuske](#), st. 81. i [Gruzija protiv Rusije](#) [VV], st. 167.). ESLJP je utvrdio da pojam "protjerivanje", korišten u članku 4. Protokola broj 4, treba tumačiti u općenitom značenju u trenutnoj uporabi ("otjerati s mjesta") (*Hirsi Jamaa i drugi*, st. 174.), te se treba primijeniti na sve mjere koje se mogu okarakterizirati kao formalne radnje ili postupanja, pripisivi toj državi, čak i onda kada se te mjere u domaćem pravu zovu drugačije (npr. "odbijanje ulaska s vraćanjem" umjesto naziva "protjerivanje" ili "deportacija" – [Khlaifia i drugi protiv Italije](#) [VV], st. 243., a nedavno potvrđeno i u [N.D. i N.T. protiv Španjolske](#) [VV], st. 185.).

Članak 4. Protokola br. 4 primjenjuje se na osobe koje borave na teritoriju države stranke Konvencije, ali isto tako i na osobe koje su pristigle na teritorij države stranke i zaustavljene su na granici ili pak vraćene u zemlju podrijetla ([Čonka protiv Belgije](#), st. 63. i [Sultani protiv Francuske](#), citirano gore, st. 81. – 84.), i to bez obzira jesu li na taj teritorij ušle legalno ili ilegalno ([Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke](#), st. 210. – 213. i [Gruzija protiv Rusije](#), st. 170.).

ESLJP je naglasio da pri ocjeni je li određeni slučaj tražitelja azila individualno ispitan, treba uzeti u obzir okolnosti svakog pojedinog slučaja, kao i provjeriti je li pri donošenju odluke o vraćanju tražitelja azila uzeta u obzir njegova specifična situacija (*Hirsi Jamaa i drugi*). Također, treba uzeti u obzir i posebne okolnosti protjerivanja, kao i "općeniti kontekst u danom vremenu". ESLJP je već prethodno naglasio da sama činjenica da je donesen veći broj sličnih odluka o vraćanju stranaca, ne mora nužno značiti da je došlo do povrede zabrane kolektivnog protjerivanja stranaca. Do takve povrede nije došlo ukoliko su svi zahtjevi tražitelja azila individualno ispitani, te ukoliko su tražitelji azila imali priliku iznijeti nadležnim vlastima sve činjenice i argumente koje smatraju potrebnim (*M. A. protiv Cipra*, st. 246. i 254.).

Država ne može uskratiti pristup svom teritoriju osobi koja tvrdi da bi, ako ostane na teritoriju susjedne države, mogla biti podvrgnuta mučenju i/ili nečovječnom ponašanju.

U konkretnom slučaju, ESLJP je već pri ocjeni povrede članka 3. Konvencije utvrdio da se priklonio podnositeljevima verzijama događaja na granici, a sve to uzimajući u obzir relevantne izvještaje institucija i organizacija za praćenje ljudskih prava, kao i ostalu dokumentaciju i izvještaje koji potvrđuju širu politiku nezaprimanja zahtjeva za međunarodnu zaštitu na poljsko-bjeloruskog granici. Brojni pokušaji prelaska granice su doprinijeli uvjerljivosti podnositeljevih tvrdnji, kao i izjava tadašnjeg ministra unutrašnjih poslova. ESLJP je uvažio i činjenicu da podnositelji nisu mogli kontaktirati sa svojim odvjetnicima jer je odvjetnicima bio zabranjen pristup dok su podnositelji bili ispitivani. Štoviše, tvrdnje poljskih vlasti o tome da podnositelji nisu uopće postavili zahtjeve za azil ESLJP nije smatrao uvjerljivim, obzirom da su upravo na osnovu njih tražili od ESLJP-a da odredi privremene mjere.

Ocjenjujući pak odluke poljskih vlasti o vraćanju podnositelja, ESLJP je uočio da, iako su bile izdane individualne odluke za svakog od podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, takve odluke nisu odražavale razloge koje su podnositelji iznosili kada su iskazivali svoj strah od progona.

Stoga, je ESLJP zaključio da odluke o vraćanju podnositelja predstavljaju povredu domaćeg i međunarodnog prava. Te odluke su dio kolektivnog protjerivanja stranaca koje čine povredu članka 4. Protokola broj 4 uz Konvenciju.

ESLJP je nadalje utvrdio povredu članka 13. obzirom da je podnositeljima bio na raspolaganju samo pravni lijek bez suspenzivnog učinka, a takav pravni lijek je neučinkovit obzirom da nema mogućnost spriječiti potencijalnu štetu.

ESLJP je također utvrdio i povredu članka 34. jer su poljske vlasti propustile postupiti po privremenim mjerama koje je odredio.

PRAVEDNA NAKNADA

34.000 eura na ime neimovinske štete svakoj od tri skupine podnositelja zahtjeva.

KLJUČNE RIJEČI

- *zabrana kolektivnog protjerivanja stranaca*
- *zabrana vraćanja stranaca u zemlju u kojoj im prijeti rizik od mučenja*
- *zahtjev za azil/zahtjev za međunarodnu zaštitu*
- *granična policija*
- *non-refoulement*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA ŽALBU U KAZNENIM PREDMETIMA

ČLANAK 2. PROTOKOLA BR. 7

1. Svatko osuđen od suda za kazneno djelo ima pravo od višeg suda tražiti ponovno razmatranje svoje presude ili kazne. Ostvarenje toga prava, kao i razlozi iz kojih se ono može vršiti, uređuju se zakonom.

2. Od ovoga prava mogu se zakonom propisati iznimke za lakša kaznena djela, ili u slučajevima kad je nekoj osobi u prvom stupnju suđeno pred najvišim sudom ili ako je osuđena povodom žalbe protiv oslobađajuće presude.

SAQUETTI IGLESIAS PROTIV ŠPANJOLSKE

zahtjev br. 50514/13
presuda vijeća od 30. lipnja 2020.

**PODNOŠITELJU JE POVRIJEĐENO PRAVO NA ŽALBU U KAZNENIM PREDMETIMA
JER NIJE IMAO PRAVO OD VIŠEG SUDA TRAŽITI
PONOVO RAZMATRANJE VISOKE NOVČANE KAZNE
IZREČENE MU ZBOG NEPRIJAVLIVANJA NOVČANOG IZNOSA PRI IZLASKU IZ ŠPANJOLSKE**

ČINJENICE

Tijekom sigurnosne provjere u zračnoj luci u Madridu, podnositelju zahtjeva zaplijenjen je iznos od 154.800 eura koji je pokušao prenijeti u Argentinu. Podnositelj je objasnio da je novac redovno prijavljivao pri ulasku u Španjolsku, ali nije znao da ga je bio dužan prijaviti i prilikom napuštanja zemlje. Protiv podnositelja je pokrenut upravni postupak u kojem je, sukladno Zakonu o sprečavanju pranja novca i financiranja terorizma, kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 153.800 eura, dakle gotovo jednakim iznosom kao iznos koji je prenosio. Podnositelj je protiv ove odluke pokrenuo upravni spor pred Visokim sudom u Madridu, koji je odbio njegovu tužbu te u odnosu na izrečenu sankciju obrazložio da je ona bila razmjerna. Ovaj sud je naveo da, sukladno Zakonu o upravnim sporovima, nije bilo moguće podnijeti žalbu u kasacijskom postupku jer je minimalna vrijednost predmeta spora za podizanje te žalbe bila 600.000 eura. Ranije je taj prag bio 150.000 eura, a ova zakonodavna izmjena dogodila se nakon što je protiv podnositelja pokrenut upravni postupak. U postupku pred Ustavnim sudom, podnositelj je između ostalog tražio da se njegov predmet ispita na višoj instanci te je tvrdio da se u njegovom slučaju trebala

primijeniti ranija zakonodavna odredba koja je bila na snazi u trenutku pokretanja upravnog postupka. Ustavni sud je proglasio njegovu tužbu nedopuštenom jer podnositelj nije na odgovarajući način opravdao njezinu ustavnu važnost.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 2. Protokola br. 7. uz Konvenciju, podnositelji je prigovorio što nije imao pravo od višeg suda tražiti ponovno razmatranje svoje kazne.

OCJENA ESLJP-a

Primjenjivost

Sukladno ustaljenoj sudskoj praksi ESLJP-a kaznena narav djela ocjenjuje se na temelju tri *Engel* kriterija: (a) kvalifikacija djela u nacionalnom pravu, (b) priroda protupravnog ponašanja i (c) težina izrečene sankcije.

Prema španjolskom Zakonu o sprečavanju pranja novca i financiranja terorizma djelo koje se podnositelju stavljalo na teret definirano je kao „teško kazneno djelo“ za koje je najviša predviđena kazna bila novčana.

U odnosu na prirodu protupravnog ponašanja ESLJP je utvrdio da se mjerodavno pravo primjenjivalo na sve fizičke ili pravne osobe koje prelaze granicu i obavljaju određene aktivnosti povezane s kretanjem kapitala. Cilj novčane kazne nije bio zaštititi državu od gubitka kapitala, nego odvratiti i spriječiti potencijalne počinitelje kaznenih djela. To je razmatranje moglo biti samo po sebi dovoljno.

Što se tiče trećeg *Engel* kriterija ESLJP je naveo da je novčana kazna odgovarala gotovo ukupnom iznosu koji je podnositelju zaplijenjen. Slijedom toga, težina izrečene kazne bila je takva da se mogla smatrati kaznenom u smislu članka 2. Protokola br. 7. uz Konvenciju.

Uzimajući u obzir gore navedene kriterije, ESLJP je zaključio da je članak 2. Protokola br. 7. uz Konvenciju primjenjiv na ovaj predmet.

Iznimke

ESLJP je zatim ispitao mogu li se ovom predmetu primijeniti iznimke predviđene stavkom 2. navedenog članka, odnosno može li se kazneno djelo za koje je podnositelj osuđen smatrati lakšim kaznenim djelom. Uzimajući u obzir tekst [Izvešća s objašnjenjima Protokola br. 7.](#) (dalje: Izvešće) važan kriterij za utvrđivanje je li kazneno djelo lakše naravi jest je li ono kažnjivo kaznom zatvora ili ne ([Zaicevs protiv Latvije](#), st. 55). U ovom predmetu novčana kazna nije se mogla zamijeniti kaznom zatvora, međutim, nepostojanje zatvorske

Uzimajući u obzir tekst Izvešća s objašnjenjima Protokola br. 7. važan kriterij za utvrđivanje je li kazneno djelo lakše naravi jest je li ono kažnjivo kaznom zatvora ili ne. Međutim, nepostojanje zatvorske kazne nije odlučujući niti jedini kriterij koji treba uzeti u obzir.

kazne nije odlučujući niti jedini kriterij koji treba uzeti u obzir ([Nicoleta Gheorghe protiv Rumunjske](#), st. 26.).

U slučaju podnositelja zahtjeva izrečena novčana kazna bila je gotovo jednaka iznosu koji je podnositelju zaplijenjen. Težina sankcije morala je odgovarati težini kaznenog djela čije počinjenje je bilo utvrđeno, to jest neprijavljanju novčanog iznosa, a ne težini mogućeg kaznenog djela čije počinjenje u toj fazi nije bilo utvrđeno, poput pranja novca ili utaje poreza ([Boljević protiv Hrvatske](#), st. 44.). Osim toga, ESLJP je istaknuo da je podnositelj ispunio svoju obvezu prijave novčanog iznosa pri ulasku u Španjolsku što također treba uzeti u obzir.

Presuda Visokog suda u Madridu nije sadržavala analizu razmjernost kazne, nisu uzete u obzir ni osobne okolnosti podnositelja zahtjeva ni dokumenti ili drugi dokazi koje je dostavio. Osim toga, sukladno Zakonu o sprečavanju pranja novca i financiranja terorizma, zakonit izvoz kapitala načelno je zahtijevao samo prijavu, a ne i prethodno odobrenje za potrebe relevantnih provjera usmjerenih na sprečavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Slijedom toga, ESLJP je utvrdio da iznimka iz stavka 2. članka 2. Protokola br. 7. koja se odnosi na lakša kaznena djela nije bila primijenjiva u ovom slučaju.

Isto je vrijedilo i za iznimku koja se odnosi na slučajeve kad je nekoj osobi u prvom stupnju suđeno pred najvišim sudom pa stoga nije bilo moguće podnijeti žalbu. Ta iznimika u ovom slučaju nije bila primijenjiva budući da je protiv odluke Visokog suda u upravnim sporovima bilo moguće podnijeti žalbu Vrhovnom sudu ako je predmetni iznos prelazio 600.000 eura.

Pravo na žalbu

Nadalje, ESLJP je nastavio ispitivati je li podnositelj imao pravo od višeg suda tražiti ponovno razmatranje svoje presude i kazne.

S tim u vezi trebalo je utvrditi koje je nacionalno tijelo bilo prvostupanjski sud u konvencijskom smislu. Sukladno Izvješću, tijela „koja nisu sudovi u smislu članka 6. Konvencije“ ne mogu se smatrati „sudovima“. U ovom predmetu to vrijedi za tijelo koje je podnositelju izreklo novčanu kaznu – Glavnu upravu za riznicu i financijsku politiku. Stoga je prvostupanjski sud u ovom predmetu bio Visoki sud u Madridu.

Kao sudovi koji ispunjavaju uvjete osiguravanja prava na žalbu u Izvješću se spominju žalbeni i kasacijski sudovi, ali ne i Ustavni sudovi. S obzirom na nadležnost koju španjolski Ustavni sud ima u okviru *amparo* žalbe, ESLJP je zaključio da on ne ispunjava potrebne uvjete za drugostupanjsku razinu nadležnosti.

Naime, kada odlučuje o *amparo* žalbama, Ustavni sud je ograničen na ispitivanje je li došlo do povrede temeljnih prava i sloboda zajamčenih Ustavom podnositelja te se mora suzdržati od svih drugih razmatranja u vezi s postupanjem sudskih tijela. Sam španjolski Ustavni sud je u svojoj sudskoj praksi naglasio da se *amparo* žalba ne može izjednačiti sa žalbom u kasacijskom postupku.

Sukladno prijelaznim odredbama Zakona o upravnim sporovima, izmijenjena odredba prema kojoj je povišen prag za podnošenje žalbe u kasacijskom postupku pravilno je primijenjena u podnositeljevom predmetu. Unatoč tome, nemogućnost da podnese žalbu protiv kaznene osude ugrozila je samu bit prava zajamčenog člankom 2. Protokola br. 7 uz Konvenciju čime je tužena država prekoračila svoju diskrecijsku ovlast.

Slijedom navedenog, ESLJP je jednoglasno utvrdio da je povrijeđen članak 2. Protokola br. 7 uz Konvenciju.

PRAVEDNA NAKNADA

9 600 eura na ime neimovinske štete
5 000 eura na ime troškova i izdataka.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na žalbu u kaznenim predmetima*
- *carinski postupci*
- *Engel kriteriji*
- *lakša kaznena djela*
- *prvostupanjski sud*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).